

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE	4
1.1. PODSTAWA PRAWNA	4
1.2. STRUKTURA DOKUMENTU	5
1.3. METODY OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	6
2. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA POWIATU	7
2.1. INFORMACJE OGÓLNE	7
2.1.1 Lokalizacja	7
2.1.2 Użytkowanie gruntów	7
2.1.3 Demografia.....	8
2.1.4 Infrastruktura techniczna.....	9
2.1.5 Uwarunkowania gospodarcze	20
2.2. STAN ŚRODOWISKA, TENDENCJE ZMIAN, ŹRÓDŁA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE PRZEKSZTAŁCEŃ ORAZ ISTNIEJĄCE FORMY OCHRONY	20
2.2.1 Geomorfologia i surowce mineralne	20
2.2.2 Wody podziemne.....	21
2.2.3 Wody powierzchniowe	24
2.2.4 Obszary zalewowe	27
2.2.5 Gleby	27
2.2.6 Zasoby przyrody ożywionej.....	29
2.2.7 Jakość powietrza i problem hałasu.....	32
2.2.8 Obciążenie środowiska odpadami	34
2.3. DOTYCHCZASOWA REALIZACJA ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	35
2.4. SZANSE I OGRANICZENIA ROZWOJU POWIATU WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA	36
3. ANALIZA MOŻLIWOŚCI POWIATU W ZAKRESIE WEWNĘTRZNEGO I ZEWNĘTRZNEGO FINANSOWANIA ZADAŃ W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA	41
3.1. SPRAWOZDANIE EKONOMICZNE Z BUDŻETU POWIATU ZA LATA 2002-2003	41
3.2. ANALIZA WSKAŹNIKOWA ZDOLNOŚCI KREDYTOWEJ JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNEJ	42
3.3. OCENA WYDATKÓW NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA	44
3.4. PROGNOZA DOCHODÓW I WYDATKÓW NA LATA 2004-2007	45
3.4.1 Dochody budżetowe 2004-2007.....	45
3.4.2 Wydatki budżetowe	45
4. CELE ŚRODOWISKOWE POWIATU I ICH ZGODNOŚĆ Z POLITYKĄ EKOLOGICZNĄ PAŃSTWA ORAZ WOJEWÓDZTWA	47
5. ZADANIA SZCZEGÓŁOWE W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘĆ PRIORYTETOWYCH, W PODZIALE NA ZADANIA WŁASNE I KOORDYNOWANE	49
6. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU	59
6.1. STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	60
7. OSZACOWANIE MOŻLIWOŚCI I ZAGROŻEŃ FINANSOWANIA PROGRAMU	61
8. ZESTAWIENIE WYTYCZNYCH DLA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA	63
8.1. WYTYCZNE OGÓLNE	63
8.2. WYTYCZNE DLA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA W POWIECIE KŁOBUCKIM	64
9. MONITORING REALIZACJI CELÓW ŚRODOWISKOWYCH POWIATU	65
10. WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	67

SPIS TABEL:

Tabela 1. Zestawienie powierzchni gmin powiatu Kłobuckiego	7
Tabela 2. Powierzchnia i użytkowanie gruntów w powiecie kłobuckim w roku 2001	7
Tabela 3. Zestawienie liczby mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego	9
Tabela 4. System zaopatrzenia w wodę w gminach powiatu kłobuckiego	11
Tabela 5. System odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych w gminach powiatu kłobuckiego	14
Tabela 6. Wykaz niektórych przyzakładowych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu kłobuckiego.....	17
Tabela 7. Jakość wód podziemnych w monitorowanych punktach dla zasobów zlokalizowanych w zasięgu powiatu kłobuckiego	23
Tabela 8. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Liswarty w okresie 1999 – 2001	25
Tabela 9. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Biała Oksza w okresie 1999 – 2001	26
Tabela 10. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Pankówki i Kocinki w 2001r.	26
Tabela 11. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Warty w okresie 1999 – 2001	26
Tabela 12. Odczyn gleb użytków rolnych w gminach powiatu kłobuckiego	27
Tabela 13. Zalesienie gmin powiatu kłobuckiego	28
Tabela 14. Rezerваты przyrody na terenie powiatu kłobuckiego	30
Tabela 15. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie powiatu kłobuckiego	31
Tabela 16. Wyniki badań zanieczyszczeń dla wartości średnich mierzonych w Kłobucku na stanowiskach pomiarowych (1999 – 2001)	33
Tabela 17. Wartości średnioroczne zanieczyszczeń powietrza w powiecie kłobuckim.....	33
Tabela 18. Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w powiecie kłobuckim w latach 1999 – 2001	33
Tabela 19. Synteza stanu elementów środowiska i ich przekształceń w powiecie Kłobuckim.....	37
Tabela 20. Syntetyczne zestawienie źródeł dochodów i wydatków budżetowych powiatu kłobuckiego w latach 2002 - 2003 [zł]	41
Tabela 21. Dynamika zmian głównych pozycji budżetowych powiatu kłobuckiego w latach 2002 - 2003 [zł].....	41
Tabela 22. Wskaźniki finansowe dla oceny zdolności kredytowej powiatu	43
Tabela 23. Wykonania PFOŚiGW w roku 2002 i plan na rok 2003	44
Tabela 24. Prognoza budżetu powiatu kłobuckiego na lata 2004-2007.....	45
Tabela 25. Zestawienie celów i priorytetów ekologicznych powiatu kłobuckiego na lata 2007-2011	48
Tabela 26. Zbiorcze zestawienie przewidywanych środków finansowych na realizację zadań w zakresie ochrony środowiska z wyszczególnieniem źródeł i mechanizmów finansowania	50
Tabela 27. Harmonogramy uruchamiania środków finansowych dla krótkoterminowych zadań własnych.....	56

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:

Załącznik 1 – Szczegółowe wytyczne do gminnych programów ochrony środowiska

Załącznik 2 – Uzgodnienia z gminami

Załącznik 3 – Materiały ze spotkania z przedstawicielami społeczności lokalnej (przykład ankiety)

1. WPROWADZENIE

Podstawą niniejszego opracowania jest umowa nr 42321143-342 zawarta w dniu 09.05.2003r. pomiędzy Starostwem Powiatowym z siedzibą w Kłobucku przy ul. Rynek 13 reprezentowanym przez Zarząd Powiatu Kłobuckiego a Głównym Instytutem Górnictwa w Katowicach.

Przedmiotem zamówienia jest wykonanie „**Programu Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami dla Powiatu Kłobuckiego**”.

1.1. Podstawa prawna

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Kłobuckiego został opracowany w oparciu o następujące akty prawne:

USTAWY

- ⇒ Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001r. **Prawo Ochrony Środowiska** (Dz.U. nr 62, poz. 627), która określa zakres merytoryczny niniejszego opracowania,
- ⇒ Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001r. **o odpadach** (Dz.U. nr 62, poz.628),
- ⇒ Ustawę z dnia 27 lipca 2001r. **o wprowadzeniu ustaw – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz niektórych ustaw** (Dz.U. nr 100, poz. 1085),
- ⇒ Ustawę z dnia 7 lipca 1994r. **o zagospodarowaniu przestrzennym** (tekst jednolity – Dz.U. nr 15, poz.139 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawa z dnia 16 października 1991 r. **o ochronie przyrody** (Dz.U. nr 114, poz. 492, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawę z dnia 3 lutego 1995r. **o ochronie gruntów rolnych i leśnych** (Dz.U. nr 16, poz. 78, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. **o ochronie zwierząt** (Dz.U. nr 111, poz. 724 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawa z dnia 12 lipca 1995r. **o ochronie roślin uprawnych** (Dz.U. nr 90, poz. 446 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawa z dnia 28 września 1991r. **o lasach** (Dz.U. nr 101, poz. 444 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. **Prawo wodne** (Dz.U. nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawę z dnia 7 czerwca 2001r. **o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków** (Dz.U. nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawę z dnia 13 września 1996r. **o utrzymaniu czystości i porządku w gminach** (Dz.U. nr 132, poz. 622 z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawę z dnia 7 lipca 1994r. **Prawo budowlane** (tekst jednolity – Dz.U. nr 106 z 2000r. z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawę z dnia 20 grudnia 1996r. **o gospodarce komunalnej** (Dz.U. nr 9, poz. 43 z 1997r., z późniejszymi zmianami),
- ⇒ Ustawę z dnia 11 maja 2001r. **o opakowaniach i odpadach opakowaniowych** (Dz.U. Nr 63, poz. 638),

ROZPORZĄDZENIA

- ⇒ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003r. **w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami** (Dz.U.03.66.620 z dnia 17 kwietnia 2003r.),
- ⇒ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001r. **w sprawie katalogu odpadów** (Dz.U. nr 112, poz. 1206),
- ⇒ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002r. **w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi** (Dz.U. nr 165, poz. 1359),
- ⇒ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002r. **w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu** (Dz.U. nr 1, poz. 12 z 2003r.),
- ⇒ Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 września 1998r. **w sprawie szczegółowych zasad ustalania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających** oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać dokumentacja niezbędna do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza. (Dz.U. nr 124, poz. 819),
- ⇒ Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998r. **w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku** (Dz.U. nr 66, poz. 436),
- ⇒ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002r. **w sprawie wartości progowych poziomów hałasu w środowisku** (Dz.U. nr 8, poz. 81).

1.2. Struktura dokumentu

Rozdział 1 Zawiera dane ogólne.

Rozdział 2 Zawiera ogólną charakterystykę powiatu i diagnozę aktualnego stanu jej środowiska. W rozdziale tym scharakteryzowano przyczyny i trendy przekształceń środowiska powiatu, a także wskazano kluczowe problemy środowiskowe gminy. Podsumowaniem rozdziału jest określenie dotychczasowych działań w zakresie ochrony środowiska.

Rozdział 3 Zawiera analizę możliwości powiatu w zakresie finansowania zadań w zakresie ochrony środowiska.

Rozdział 4 Zawiera wykazy celów ekologicznych, priorytetowych kierunków działań i szczegółowych zadań w dziedzinie ochrony środowiska (z wyłączeniem gospodarki odpadami) wraz z określeniem ram czasowych, finansowych i organizacyjno-prawnych. Cele i priorytetowe kierunki odniesiono do szczegółowych zapisów w dokumentach określających politykę ekologiczną w skali krajowej, regionalnej i lokalnej. Szczegółowe zadania zostały podzielone na własne oraz koordynowane z udziałem powiatu. Zadania zostały pogrupowane zgodnie ze strukturą celów i priorytetów.

Rozdział 5 Zawiera wykaz szczegółowych zadań w dziedzinie ochrony środowiska (z wyłączeniem gospodarki odpadami) wraz z określeniem ram czasowych, finansowych i organizacyjno-prawnych z podziałem na zadania własne i koordynowane.

Rozdział 6 Zawiera opis wszystkich dostępnych instrumentów i narzędzi możliwych do wykorzystania w celu osiągnięcia założonych celów i priorytetów dla powiatu.

Rozdział 7 Zawiera opis możliwości i zagrożeń finansowania projektu.

Rozdział 8 Zawiera wytyczne do gminnych programów ochrony środowiska.

Rozdział 9 Zawiera propozycję kryteriów, zakresu i wskaźników służących monitorowaniu wdrażania programu ochrony środowiska dla powiatu kłobuckiego.

Rozdział 10 Zawiera wykaz materiałów źródłowych.

1.3. Metody opracowania programu ochrony środowiska

Całość opracowania została wykonana w bieżącej konsultacji z wyznaczonymi przedstawicielami Starostwa Powiatowego w Kłobucku. Metoda konstruowania Programu oparta była o następujące elementy:

1. Ustalenie szczegółów zakresu i formy opracowania w oparciu o dyskusje z przedstawicielami Starostwa.
2. Przegląd i ocena wszystkich dostępnych danych o stanie środowiska powiatu.
3. Sprecyzowanie potrzeb i możliwości powiatu w zakresie ochrony środowiska w oparciu o analizę dokumentów składających się na program rozwoju województwa śląskiego, powiatu kłobuckiego i poszczególnych dokumentów strategicznych gmin (Kłobuck, Krzepice, Opatów, Panki, Przystajń, Lipie, Popów, Miedźno, Wręczyca Wielka).
4. Opracowanie celów krótkoterminowych i długoterminowych oraz zadań i szczegółowych przedsięwzięć w konsultacji ze społecznością lokalną (prezentacja, dyskusja i ankieta).
5. Określenie metod weryfikacji celów i monitorowania wdrażania programu.

Zakres i forma opracowania, w tym wyznaczone cele, priorytety i zadania zawarte w programie ochrony środowiska i planie gospodarki odpadami są zgodne z takimi dokumentami rządowymi, jak:

1. II Polityka ekologiczna państwa,
2. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,
3. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym,
4. Krajowy program zwiększania lesistości,
5. Krajowy plan gospodarki odpadami,
6. Poradnik – powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami,
7. Plany gospodarki odpadami,
8. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski,
9. Rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami.

W całym toku opracowywania programu i planu zwracano także uwagę na zgodność z następującymi dokumentami wojewódzkimi:

- Program ochrony środowiska województwa śląskiego do 2004 roku oraz cele długoterminowe do roku 2015 (WPOŚ),
- Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego (WPGO),
- Strategia rozwoju województwa śląskiego,
- Strategia gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie śląskim.

Najważniejszym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju w skali powiatu, który wyznaczył zakres celów i priorytetów niniejszego programu i planu, jest **Strategia rozwoju powiatu kłobuckiego na lata 2000-2010**.

2. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA POWIATU

2.1. Informacje ogólne

2.1.1 Lokalizacja

Powiat kłobucki jest położony w północno-zachodniej części województwa śląskiego i od 1 stycznia 1999r. jest związkiem 2 gmin miejsko-wiejskich: Kłobuck, Krzepice i 7 gmin wiejskich: Lipie, Miedźno, Opatów, Panki, Popów, Przystajń i Wręczyca Wielka.

Powiat od północy graniczy z województwem łódzkim (z powiatami wieluńskim i pajęczańskim), od wschodu z powiatem częstochowskim ziemskim i grodzkim (z gminami Mykanów i Blachownia oraz miastem Częstochowa), od południa z powiatem lublinieckim (z gminami Ciasna i Herby) natomiast od zachodu z województwem opolskim (z powiatem oleskim).

Obszar powiatu zajmuje ogółem 88 915 ha tj. 7,2 % powierzchni województwa śląskiego.

Terytorialnie największą gminą w powiecie jest Wręczyca Wielka a najmniejszą – gmina Panki (patrz Tabela 1).

Tabela 1. Zestawienie powierzchni gmin powiatu Kłobuckiego

Lp.	Gmina	Powierzchnia ogółem [ha]	% powierzchni powiatu
1.	Kłobuck	13 000	14,6
	<i>w tym miasto</i>	<i>4 800</i>	<i>5,4</i>
2.	Krzepice	7 900	8,9
	<i>w tym miasto</i>	<i>2 800</i>	<i>3,1</i>
3.	Lipie	9 900	11,1
4.	Miedźno	11 300	12,7
5.	Opatów	7 400	8,3
6.	Panki	5 500	6,2
7.	Popów	10 200	11,5
8.	Przystajń	8 900	10,0
9.	Wręczyca Wielka	14 800	16,6

Źródło: GUS

2.1.2 Użytkowanie gruntów

W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne (około 63%). Powierzchnia lasów i gruntów leśnych wynosi 25 782 ha co stanowi około 30 % ogólnej powierzchni powiatu, przy największym udziale lasów w gminie Miedźno – około 42%, a najmniejszym w gminie Opatów – około 7 %. W poniższym zestawieniu przedstawiono strukturę użytkowania gruntów w powiecie (Tabela 2).

Tabela 2. Powierzchnia i użytkowanie gruntów w powiecie kłobuckim w roku 2001

Forma użytkowania	Ogółem [ha]	Udział w [%]
Powierzchnia użytków rolnych	55 840	62,8
w tym grunty orne	46 433	52,3
w tym sady	490	0,6
w tym łąki	6 378	7,2
w tym pastwiska	2 539	2,9
Lasy i grunty leśne	25 782	29,0
Pozostałe grunty i nieużytki	7 293	8,2
RAZEM	88 915	100

Źródło: GUS

Wg GUS powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji wynosi około 0,19 [ha]. Są to hałdy po eksploatacji rud żelaza zlokalizowane w gminie Wręczyca Wielka.

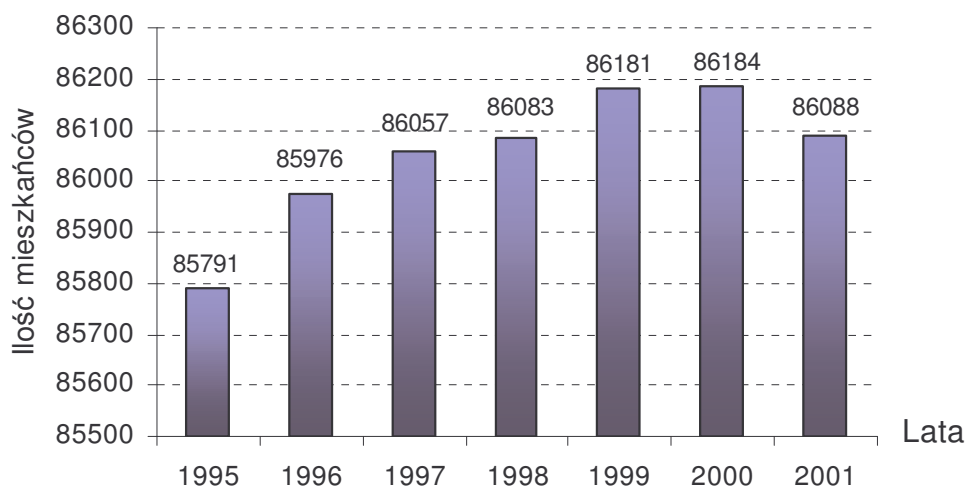
Struktura zabudowy ma w większości charakter liniowy i rozproszony, natomiast na terenach miast zwarty.

Zagospodarowanie powiatu w sposób racjonalny pod względem przestrzennym i architektonicznym jest jednym z podstawowych zadań wpisanych w strategię rozwoju. Do głównych jego celów strategicznych należy rozwój bazy turystycznej, przedsiębiorczości przy jednoczesnym poszanowaniu walorów środowiska naturalnego (m.in. zwiększenie małej retencji, zalesianie, rozwój upraw roślin energetycznych).

2.1.3 Demografia

Powiat kłobucki zamieszkiwany jest łącznie przez **86 088 mieszkańców** (dane z 2001r. wg GUS). Gęstość zaludnienia średnio wynosi około 97 osoby/km² natomiast na obszarze miejskim – 242 osoby/km².

Liczba ludności na przestrzeni lat 1995-2000 nieznacznie rosła – wzrost liczby mieszkańców powiatu wyniósł blisko 0,5 %. W roku 2001 nastąpił natomiast spadek liczby ludności, co może wskazywać na rozpoczęcie spadkowego trendu demograficznego odzwierciedlającego sytuację panującą w województwie śląskim oraz całym kraju.

Rysunek 1. Ilość mieszkańców powiatu kłobuckiego w latach 1995 - 2001

Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach przedstawia się następująco:

Tabela 3. Zestawienie liczby mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego

Lp.	Gmina	Ludność ogółem [osoby]	% udział w powiecie
1.	Kłobuck	20802	24,2
	<i>w tym miasto</i>	<i>13748</i>	<i>16,0</i>
2.	Krzepice	9709	11,3
	<i>w tym miasto</i>	<i>4641</i>	<i>5,4</i>
3.	Lipie	6851	8,0
4.	Miedźno	7525	8,7
5.	Opatów	6869	8,0
6.	Panki	4984	5,8
7.	Popów	6174	7,2
8.	Przystajń	6150	7,1
9.	Wręczyca Wielka	17024	19,8
	Powiat kłobucki	86 088	100

Źródło: GUS

Struktura ludności według podziału na podstawowe grupy wiekowe wskazuje na 23,8 % udział ludności w wieku przedprodukcyjnym. Omawiany udział jest niższy do średniej krajowej wynoszącej 24,87 % oraz porównywalny ze średnią w województwie (23,32 %). Udział ludności w wieku produkcyjnym wynoszący 60,3 % jest porównywalny ze średnią krajową (60,60 %).

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynoszący na terenie powiatu 15,9 % jest wyższy od średniej krajowej (14,53 %) oraz wojewódzkiej (13,74 %).

2.1.4 Infrastruktura techniczna

➤ Komunikacja

System komunikacji powiatu opiera się o komunikację drogową oraz kolejową.

Przez powiat przebiegają drogi:

- **krajowe** o łącznej długości 42,3 km:
  - DK 43 – (dawniej droga nr 489) Częstochowa – Wieluń o długości 33,63 km (przebiega przez gminy: Kłobuck, Opatów, Krzepice)
  - DK 42 – (dawniej nr 490) – Jaworzno (granica województwa opolskiego) - Działoszyn o długości 8,67 km przebiega przez gminę Lipie (w jej północno-zachodniej części),
- **wojewódzkie** o łącznej długości 85,2 km:
  - DW 491 - od woj. łódzkiego do granicy m. Częstochowa – 28,1 km,
  - DW 492 - od granicy woj. łódzkiego do skrzyżowania DW 494 we Wręczy Wielkiej - 26 km,
  - DW 494 - od granicy woj. opolskiego do granicy m. Częstochowa – 31,1 km,
- **powiatowe** o łącznej długości 385,40 km, w tym 30,18 km spełniające funkcję dróg miejskich,
- **gminne** o łącznej długości 627 km, w tym o nawierzchni twardej – 366 km i nawierzchni ulepszonej – 153 km.

Przez teren powiatu przebiegają ponadto dwie linie kolejowe:

- **linia magistralna nr 131** o relacji Chorzów Batory – Tczew. Linia ta przez powiat przebiega z południa na północ przez gminy Wręczyca Wielka, Kłobuck, Miedźno i Popów.
- **linia pierwszorzędna nr 181** o relacji Herby Nowe – Wieluń – Oleśnica. Szlak kolejowy przebiega z południa na północny-zachód przez gminy Wręczyca Wielka, Panki i Krzepice.

➤ **System zaopatrzenia w wodę**

Źródłem zaopatrzenia w wodę są ujęcia wód podziemnych szcerpywane z poziomów wodonośnych czwartorzędowych i jurajskich, które charakteryzują się z reguły dobrą jakością wód. Największe ujęcie na terenie powiatu jest zlokalizowane w miejscowości Łobodno na granicy gminy Miedźno i Kłobuck. Jakość ujmowanych wód z ujęcia jest zagrożona, ze względu na fakt, iż przyległe osiedla mieszkalne nie posiadają kanalizacji sanitarnej. Budowa kanalizacji w Łobodnie musi być zadaniem wykonanym w pierwszej kolejności (wg danych UMiG Kłobuck skanalizowanie tych terenów ma nastąpić do 2005r.).

Ogółem długość wodociągów obsługujących ludność w powiecie wynosi obecnie **889,1 km** (dane GUS uaktualnione o dane pozyskane z urzędów gmin i innych jednostek), w tym największy udział długości przypada na gminę Wręczyca Wielka i w dalszej kolejności na gminy Kłobuck, Miedźno i Przystajń. Istniejąca sieć wodociągowa w pełni zaspakaja potrzeby ludności powiatu.

Sieć wodociągowa w większości wykonana jest z PCV, żeliwa i stali oraz azbestocementu. Poniżej w tabeli scharakteryzowano system zaopatrzenia w wodę w poszczególnych gminach powiatu kłobuckiego.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Tabela 4. System zaopatrzenia w wodę w gminach powiatu kłobuckiego

Gmina/Miasto	Wodociągi - długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	Stopień zwodociągowania* [%]	Ujęcia wodne	Nr pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody	Administrator
Kłobuck	127,6** (w tym miasto 107,4 km)	100	<ul style="list-style-type: none"> Łobodno -wydajność 19 000 m³/d 	Brak danych (informacja dotycząca ujęcia – wg [26])	Związek Komunalny Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie
Krzepice	72,2*	100	<ul style="list-style-type: none"> Komunalne w Krzepicach -(wydajność 1550 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.III.6223/22/02 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	Zakład Działalności Komunalnej i Mieszkaniowej w Krzepicach
			<ul style="list-style-type: none"> przy tuczarni -(wydajność 972 m³/d) w Starokrzepicach -(wydajność 535,2 m³/d) 	Brak danych (informacja dotycząca ujęcia – wg [13])	
Miedźno	115,4**	100	<ul style="list-style-type: none"> Łobodno w Mokra II -(wydajność 1200 m³/d) 	Brak danych (informacja dotycząca ujęcia – wg [26])	Związek Komunalny Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie
Popów	71	100	<ul style="list-style-type: none"> Więcki -(wydajność 450 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/22/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	UP Popów
			<ul style="list-style-type: none"> Dębrowa -(wydajność 360 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.II.7520/12/03 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
Lipie	75,5	100	<ul style="list-style-type: none"> Komunalne w Krzepicach 	j.w.	UG Lipie
			<ul style="list-style-type: none"> Parzymiechy -(wydajność 400 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/13/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
			<ul style="list-style-type: none"> Lipie -(wydajność 500 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/12/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
			<ul style="list-style-type: none"> Stanisławów -(wydajność 400 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/19/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
			<ul style="list-style-type: none"> Wapiennik -(wydajność 50 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/18/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Gmina/Miasto	Wodociągi - długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	Stopień zwodociągowania* [%]	Ujęcia wodne	Nr pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody	Administrator
Opatów	76,6	100	<ul style="list-style-type: none"> • Opatów -(wydajność 3288 m³/d) • Wilkowiecko -(wydajność 384 m³/d) • Waleńczów -(wydajność 302,4 m³/h) 	Brak danych (informacja dotycząca ujęcia – wg [30])	UG Opatów
Panki	56,7	100	<ul style="list-style-type: none"> • Komunalne w Krzepicach 	j.w.	UG Panki
Przystajń	93,8	100	<ul style="list-style-type: none"> • Przystajń -(wydajność 1000 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/4/03 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	UG Przystajń
Wręczyca Wielka	200,3*	100	<ul style="list-style-type: none"> • Wręczyca Wielka -(wydajność 480 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/24/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	UG Wręczyca Wielka
			<ul style="list-style-type: none"> • Szarlejka -(wydajność 504 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/25/01 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
			<ul style="list-style-type: none"> • Truskolasy -(wydajność 700 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/4/02 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
			<ul style="list-style-type: none"> • Borowe -(wydajność 450 m³/d) 	Decyzja nr ROŚ.IV.6223/5/02 wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	
			<ul style="list-style-type: none"> • Długi Kąt -(wydajność 162 m³/d) 	Decyzja nr OŚ.I.6310/69/98 wydana przez Urząd Wojewódzki w Częstochowie	
RAZEM	889,1	100	20	-	

Źródło: GUS, 2001r.

*dane gminne

**Związek Komunalny Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie

➤ **System odbioru i oczyszczania ścieków**

Obecnie na terenie gmin powiatu nie ma zorganizowanego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków. Zgodnie z GUS w 2001r. w powiecie kłobuckim tylko 22,9% ludności było obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków. Pozytywnym jednak aspektem jest fakt, iż w porównaniu z latami ubiegłymi ilość ta się zwiększa (w 2000r. wynosiła 21,4%, w 1999 – 20,8%, w 1998 – 20,5%). Gospodarka ściekowa obecnie funkcjonuje na terenach miast Kłobuck i Krzepice oraz w gminie Wręczyca Wielka. W pozostałych gminach rozpoczynają się bądź trwają prace w zakresie kanalizacji terenów wiejskich. Sumaryczna długość sieci rozdzielczej kanalizacyjnej wynosi **105,1 km** (dane GUS uaktualnione o dane pozyskane z urzędów gmin i innych jednostek). W Tabeli 5 scharakteryzowano komunalne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych w poszczególnych gminach powiatu kłobuckiego.

Na pozostałych obszarach ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych lub do przydomowych szamb często nieszczelnych, z których ścieki wywożone są na grunty własne lub odprowadzane do rowów, cieków, czy też bezpośrednio do ziemi. Stan powyższy jest źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych. Wyjątek stanowią gospodarstwa domowe, które posiadają indywidualne, przydomowe systemy oczyszczania ścieków. Najwięcej jest ich zlokalizowanych w gminie Wręczyca Wielka natomiast w pozostałych gminach tj. w gminie Lipie (m. Parzymiechy), w gminie Opatów (m. Waleńców), w gminie Krzepice (m. Dankowice) i w gminie Panki (m. Cyganka) występują nielicznie, zazwyczaj pojedynczo. Przydomowe oczyszczalnie charakteryzują się małą przepustowością nie przekraczającą 5 m³/d.

Indywidualne systemy oczyszczania ścieków posiadają ponadto zakłady przemysłowe zlokalizowane na terenie powiatu. Niektóre z nich pokrótce zostały scharakteryzowane pod względem formalno-prawnym, lokalizacyjnym oraz technicznym w Tabeli 6.

Tabela 5. System odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych w gminach powiatu kłobuckiego

Gmina	Kanalizacja długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	Stopień skanalizowania* [%]	Nazwa oczyszczalni	Właściciel systemu
Kłobuck	33,2** (miasto)	Brak danych	OS Kłobuck	UG Kłobuck i Związek Komunalny Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie
Krzepice	30* (w tym miasto 16,1 km)	Miasto– 60% Wieś – kilka %	OS Krzepice	Zakład Działalności Komunalnej i Mieszkaniowej w Krzepicach
Miedźno	w trakcie budowy	-	OS Ostrowy	UG Miedźno
Popów	w trakcie budowy	-	-	UG Popów
Lipie	brak	-	-	-
Opatów	brak	-	-	-
Panki	7,9*	Brak danych	OS Panki	Związek Międzygminny Panki-Przystajń ds. Ochrony Wód
Przystajń	4,7*	Brak danych	OS Panki	Związek Międzygminny Panki-Przystajń ds. Ochrony Wód
Wręczyca Wielka	29,3*	18%	OS Lemna	UG Wręczyca
RAZEM	105,1	22,9%	5	-

Źródło: GUS, 2001r.

* Urzędy Gmin

** Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A.

Poniżej scharakteryzowano komunalne oczyszczalnie ścieków zlokalizowane na terenie powiatu.

Nazwa i właściciel	OS Kłobuck Związek Komunalny Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Obrębu Częstochowskiego S.A. w Częstochowie jest dzierżawcą obiektu)
Lokalizacja	Kłobuck
Obsługiwane miejscowości	miasto Kłobuck
Charakterystyka oczyszczalni	Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna pracująca w technologii osadu czynnego o przepustowości 8 400m ³ /d w części mechanicznej i 2 100 m ³ /d w części biologicznej. Obecnie oczyszczalnia przyjmuje ok. 1 700 m ³ /d ścieków.
Pozwolenie wodnoprawne	Decyzja ROS.III.6223/7/03 , z dnia 26.09.2003r. wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku. Pozwolenie na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w ilości Q _{sr} = 2 100 m ³ /d obowiązuje do 31.12.2013r.
Odbiornik oczyszczonych ścieków	rzeka Biała Oksza, km 17+930
Gospodarka osadami ściekowymi	Powstając osady są wywożone na wysypisko śmieci bądź po spełnieniu wymagań jakościowych mogą być wykorzystywane na cele nieprzemysłowe.
Ocena wpływu obiektu na środowisko	Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzonych do rzeki Biała Oksza jest kontrolowana co miesiąc natomiast jakość odbiornika raz na kwartał przez Laboratorium Centralne Badania Wody i Ścieków Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A.. Parametry odprowadzanych oczyszczonych ścieków spełniają normy określone w pozwoleniu wodnoprawnym.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Nazwa i właściciel	Komunalna Oczyszczalnia w Krzepicach Zakład Działalności Komunalnej i Mieszkaniowej w Krzepicach
Lokalizacja	Teren oczyszczalni ścieków położony jest w północno-wschodniej części Krzepic, poza zabudową mieszkalną.
Obsługiwane miejscowości	miasto Krzepice oraz miejscowości: Zajązki I, Zajązki II i Szarki.
Charakterystyka oczyszczalni	Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości 1080 m ³ /d, natomiast docelowa przepustowość ma wynosić 1900 m ³ /d. Obecnie oczyszczalnia przyjmuje ok. 543 m ³ /d ścieków, co stanowi 50,3% sprawności oczyszczalni. Aktualnie oczyszczalnia przyjmuje oprócz ścieków komunalnych także ścieki przemysłowe (z mleczarni, ubojni, przetwórci warzyw i owoców).
Pozwolenie wodnoprawne	Decyzja ROŚ.III.6223/22/02 z dnia 18.11.2002r. wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku. Pozwolenie na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w ilości Q _{sr} = 1 080 m ³ /d obowiązuje do 31.12.2012r.
Odbiornik oczyszczonych ścieków	rzeka Liswarta poprzez rów melioracyjny R-A2
Gospodarka osadami ściekowymi	Powstające osady: wstępny i nadmierny są stabilizowane tlenowo, odwadniane i zagospodarowane.
Ocena wpływu obiektu na środowisko	Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzonych do rzeki Liswarty jest kontrolowana raz na kwartał. Parametry odprowadzanych oczyszczonych ścieków spełniają normy określone w pozwoleniu wodnoprawnym.

Właściciel	OS Ostrowy Gmina Miedźno
Lokalizacja	Ostrowy
Obsługiwane miejscowości	Miejscowości Miedźno i Ostrowy
Charakterystyka oczyszczalni	Jest to nowa oczyszczalnia oddana do eksploatacji w 2002r., której technologia oczyszczania oparta jest na metodzie niskoobciążonego osadu czynnego z równoczesną nityfikacją, denityfikacją oraz stabilizacją osadu nadmiernego. Zaprojektowana przepustowość oczyszczalni wynosi 500 m ³ /d natomiast docelowa przepustowość ma wynosić 1000 m ³ /d. Obecnie oczyszczalnia jest niedociążona, ponieważ ilość oprowadzanych ścieków wynosi średnio 73 m ³ /d (w okresach bezdeszczowych), a w okresach opadów ok. 90 m ³ /d (wykorzystana jest zaledwie w 14,6 %). Sytuacja powinna ulec poprawie po wykonaniu kolejnych etapów budowy sieci kanalizacji sanitarnej.
Odbiornik oczyszczonych ścieków	Rzeka Biała Oksza w km 3+055 (poniżej zbiornika retencyjnego Ostrowy)
Pozwolenie wodnoprawne	Decyzja ROŚ.III.6223/29/02 z dnia 31.12.2002r. wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku. Pozwolenie na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w ilości Q _{sr} = 500 m ³ /d obowiązuje do 31.12.2012r.
Gospodarka osadami ściekowymi	Skratki są wapnowane i wywożone na składowisko. Ustabilizowany tlenowo osad jest wywożony na składowisko lub może być wykorzystywany do rekultywacji lub nawożenia upraw leśnych.
Ocena wpływu obiektu na środowisko	Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzonych do rzeki Biała Oksza jest kontrolowana przez służby inspekcji ochrony środowiska.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Właściciel	OS Panki Związek Międzygminny Panki-Przystajń ds. Ochrony Wód
Lokalizacja	miejsowość Panki, w jej północno-zachodniej części
Obsługiwane miejscowości	Miejscowości Panki i Przystajń
Charakterystyka oczyszczalni	Nowa oczyszczalnia mechaniczno- biologiczna typu FLYGT o przepustowości 450 m ³ /d, która została oddana do eksploatacji w 2002r. Docelowa jej przepustowość ma wynosić 900 m ³ /d.
Odbiornik oczyszczonych ścieków	Rzeka Pankówka
Pozwolenie wodnoprawne	Decyzja ROŚ.III.6223/14/02 z dnia 31.07.2002r. wydana przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku. Pozwolenie na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w ilości $Q_{sr} = 450 \text{ m}^3/\text{d}$ obowiązuje do 31.12.2012r.
Gospodarka osadami ściekowymi	W wyniku eksploatacji oczyszczalni ścieków, powstają głównie skratki i ustabilizowane, komunalne osady ściekowe które są unieszkodliwiane poprzez składowanie. Docelowo ustabilizowane osady ściekowe będą przeznaczane do odzysku lub unieszkodliwiania. Gmina na bieżąco prowadzi ewidencję jakościową i ilościową odpadów powstających w wyniku eksploatacji oczyszczalni ścieków.
Ocena wpływu obiektu na środowisko	Badania jakości ścieków oczyszczonych odprowadzanych do rzeki Pankówki wykonywane są przez akredytowane laboratorium z częstotliwością dwa razy do roku. Zastosowane rozwiązania techniczne i budowlane eliminują jej oddziaływanie na obiekty sąsiednie.

Nazwa i właściciel	OS „Lemna” Gmina Wręczyca Wielka
Lokalizacja	Wręczyca Mała, na północny zachód od Wręczy Wielkiej
Obsługiwane miejscowości	Wręczyca Wielka, Wręczyca Mała, Grodzisko
Charakterystyka oczyszczalni	Oczyszczalni biologiczna przepustowości 643 m ³ /d. Aktualnie dopływa do niej 430 m ³ /d ścieków tzn. jej obciążenie hydraulicznie wynosi 66,9 %.
Pozwolenie wodnoprawne	Decyzja ROŚ.III.6225/21/01 z dnia 31.12.2001r. wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku. Pozwolenie na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w ilości $Q_{srd}=433 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{maxd}=643 \text{ m}^3/\text{d}$ obowiązuje do 31.12.2006r.
Odbiornik oczyszczonych ścieków	ciek Trzopka
Gospodarka osadami ściekowymi	Skratki i piasek są higienizowane na poletkach do suszenia osadu. Rzesa ze stawu doczyszczającego zbierana jest w kompostowniku na biomase, który został wykonany jako zespół „skrzyń” z bloków betonowych.
Ocena wpływu obiektu na środowisko	Jakość odprowadzonych ścieków jest kontrolowana przez Laboratorium Centralne Badania Wody i Ścieków Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A. Aktualnym problemem związanym z działalnością oczyszczalni ścieków typu „Lemna” jest uciążliwość zapachowa występująca w sezonie letnim oraz w sezonie zimowym przekraczanie dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń. W sezonie zimowym rzesa wodna obumiera w związku z tym procesy oczyszczania nie przebiegają prawidłowo. Podejmowane próby zwiększenia stopnia napowietrzania w stawie napowietrzonym nie przyniosły pozytywnych rezultatów zatem jedynym sposobem na poprawienie działania oczyszczalni jest jej modernizacja.

Tabela 6. Wykaz niektórych przykładowych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu kłobuckiego

Lp.	Podmiot	Lokalizacja i charakterystyka oczyszczalni	Odbiornik	Ilość odprowadzanych ścieków Q_{sr} [m ³ /d]	Stan formalno-prawny	Termin ważności
1.	PPHU INPAKO S.J. W. Pawłowski, G. Kożuch ul. Marynarska 44 42-280 Częstochowa	Gmina Kłobuck	Poprzez rów melioracyjny R-3 do potoku Brody Malina	60	Pozwolenie z dn. 16.09.2001r. nr ROŚ.III.6225/18/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2012r.
2.	CEFARM Częstochowa S.A. Kamyk ul. Szkolna	m. Kamyk, gmina Kłobuck	Poprzez rów melioracyjny do rzeki Kocinki	7,3	Pozwolenie z dn. 06.12.2001r. nr ROŚ.III.6225/24/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2012r.
3.	ANDERS Sp. z o.o. ul. Przemysłowa 15 42-160 Krzepice	Gmina Krzepica	poprzez rów do rzeki Piskary	3	Pozwolenie z dn. 18.03.2002r. nr ROŚ.III.6225/2/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2011r.
4.	Przedsiębiorstwo Sprzętu Ochronnego MASKPOL S.A. Konieczki 42-140 Panki	m. Złochowice, gmina Opatów – oczyszczalnia typu stawowego	Poprzez rów melioracyjny R-1 do potoku Opatówka	590	Pozwolenie z dn. 29.10.2001r. nr ROŚ.III.6225/23/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2012r.
5.	Gminna Spółdzielnia „SCh” Popów z/s w Zawadach	m. Zawady, gmina Popów – oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna typu „Bioblok WS-400)	Rzeka Liswarta	163	Pozwolenie z dn. 30.03.2001 nr ROŚ.III.6225/6/01 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2006r.
6.	PPHU „FRUKTUS” S.C. Wąsosz Dolny 47 42-110 Popów	m. Wąsosz Dolny, gmina Popów – oczyszczalnia biologiczna typu 3X MINIDEPURAL300	Rzeka Warta	250	Pozwolenie z dn. 01.10.2001r. nr ROŚ.III.6225/14/01 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2006r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Lp.	Podmiot	Lokalizacja i charakterystyka oczyszczalni	Odbiornik	Ilość odprowadzanych ścieków Q_{sr} [m ³ /d]	Stan formalno-prawny	Termin ważności
7.	Zakład Rzeźnictwo – Wędliniarstwo Jerzy Pluta Borowe ul. Długa 114 42-130 Wręczyca Wielka	Gmina Wręczyca Wielka – oczyszczalnia mechaniczno- biologiczna	staw hodowlany oraz użytki rolne poprzez drenaż rozsączający	23,2	Pozwolenie z dn. 28.01.2002r. nr ROŚ.III.6225/22/01/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2006r.
8.	PPUH PRO-KALL- HAND Jerzy Kall Czarna Wieś ul. Słoneczna 79 42-133 Węglowice	m. Węglowice, gm. Wręczyca Wielka	Rzeka Węglowiczanka	31,5	Pozwolenie z dn. 27.12.2002r. nr ROŚ.III.6225/27/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2012r.
9.	ARNALL POLAND Sp. z o.o. ul. Zakrzewska 5 42-100 Kłobuck (Zakład Odbudowy Górnictwej)	m. Golce, gm. Wręczyca Wielka – oczyszczalnia mechaniczno- biologiczna	Rzeka Kocinka	Raz w tygodniu 6 (w okresie letnim) 9,5 (w okresie zimowym)	Pozwolenie z dn. 27.12.2001r. nr ROŚ.III.6225/28/02 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2012r.
10.	Ośrodek Terapii Uzależnień od Alkoholu w Parzymiechach ul. Częstochowska 1 42-164 Parzymiechy	m. Parzymiechy, gmina Lipie – oczyszczalnia mechaniczno- biologiczna	Rzeka Warta	45	Pozwolenie z dn. 31.12.2001r. nr ROŚ.III.6225/20/01 wydane przez Starostwo Powiatowe w Kłobucku	31.12.2006r.

➤ **Inna infrastruktura**

Zaopatrzenie w gaz

Obecnie ze względu na brak infrastruktury gazowej powiat nie jest zaopatrywany w gaz. Fragmentarycznie istnieje jedynie sieć gazowa w gminie Kłobuck gdzie zaopatrywane są sołectwa Biała i Kopiec. Zgodnie z GUS (2001r.) istniejąca sieć gazowa posiada długość 16,1 km i 159 przyłączy.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Obecnie wszyscy mieszkańcy powiatu korzystają z energii elektrycznej. Przez teren powiatu przebiegają linie energetyczne wysokiego napięcia 400 kV i 110 kV w zarządzie Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A., które wymagają stref ochronnych o minimalnych wymiarach:

- 52 m – od linii 400 kV,
- 15 m – od linii 110 kV.

Linie wysokiego napięcia 400kV w powiecie to:

- linia relacji Dobrzeń Trębaczew,
- linia relacji Joachimów – Trębaczew,

oraz linie 110 kV:

- relacji Trębaczew – Waleńczów,
- relacji Waleńczów – Panki,
- relacji Kłobuck – Waleńczów,
- relacji Kłobuck – Działoszyn,
- relacji Częstochowa – Aniołów – Kłobuck Zagórze,
- relacji Częstochowa – Kawodrza – Kłobuck.

Zaopatrzenie w ciepło

W powiecie nie ma systemu zbiorowego zaopatrzenia w ciepło. Budynki użyteczności publicznej oraz obiekty mieszkalne posiadają indywidualne kotłownie, w których spalane są paliwa o nienajlepszych parametrach opałowych oraz niejednokrotnie powstające odpady komunalne (w tym tworzywa sztuczne). Stan taki przyczynia się do pogorszenia jakości powietrza szczególnie w okresach jesienno-zimowych. Potrzeby zaopatrzenia w ciepło występują jedynie w obrębie zabudowy wielorodzinnej w ośrodkach miejskich (w Kłobucku i Krzepicach).

W związku powyższym należy:

- podjąć zdecydowane działania w zakresie gazyfikacji przy jednoczesnym eliminowaniu paliw stałych,
- prowadzić edukację ekologiczną w zakresie termomodernizacji budynków,
- promować paliwa płynne w przypadku zabudowy rozproszonej,
- wspierać inicjatywy na rzecz wykorzystania lokalnych zasobów biomasy jako źródła ciepła.

Pozostałe uzbrojenie techniczne

Przez wschodnią część gmin Wręczyca Wielka i Kłobuck przebiega rurociąg paliwowy relacji Koluszki – Boronów ze strefą ograniczonego użytkowania o szerokości 35 m (po 17,5 m od osi rurociągu).

We Wręczyca Wielkiej, miejscowości Klepaczka, istnieje strefa ograniczonego użytkowania o promieniu 130 m od stacji nadawczej Radiowo-Telewizyjnego Centrum Nadawczego. Stacja ta swym zasięgiem obejmuje obszary północne i północno-zachodnie regionu częstochowskiego. Oprócz ww. strefy o ograniczonym zagospodarowaniu istnieje strefa techniczna uciążliwości masztu nadawczego oraz 70 m pas ochronny od linii radiowej i kierunku RTCN Wręczyca Wielka – SLR Koszęcin.

2.1.5 Uwarunkowania gospodarcze

Według danych GUS na koniec 2001 roku na terenie powiatu działało 5 926 podmiotów gospodarczych, w tym najwięcej w Kłobucku – 1 925 podmiotów i we Wręczyca Wielkiej – 1 087 podmiotów. Firmy i przedsiębiorstwa, w zdecydowanej większości prywatne (97%), prowadzą działalność gospodarczą nie uciążliwą w sposób istotny na środowisko tj. działalność handlową, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, transport, drobną wytwórczość i gastronomię.

Dominującym sektorem gospodarki powiatu stanowi rolnictwo i związane z nim przetwórstwo rolno-spożywcze gdzie zatrudnionych jest blisko 62% pracujących ogółem w powiecie, w następnej kolejności budownictwo – około 17%, handel – 13 % i usługi – 8 % ogółu pracujących.

2.2. Stan środowiska, tendencje zmian, źródła zewnętrzne i wewnętrzne przekształceń oraz istniejące formy ochrony

Uwarunkowania środowiskowe powiatu kłobuckiego zostały szczegółowo udokumentowane w gminnych opracowaniach, jednakże dla potrzeb niniejszego dokumentu konieczne jest skrótowe przedstawienie niektórych zagadnień dotyczących charakterystyki całego rozpatrywanego obszaru.

2.2.1 Geomorfologia i surowce mineralne

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną wg J. Kondrackiego obszar powiatu leży na Wyżynie Śląsko – Krakowskiej w makroregionie – Wyżyna Woźnicko – Wieluńska, w skład którego wchodzi następujące mezoregiony:

- Wyżyna Wieluńska (341.21) – obejmuje swym zasięgiem gminy Lipie, Popów, Miedzno, dużą część Kłobucka, i północno-wschodnie fragmenty gmin Opatów i Krzepice,
- Obniżenie Krzepickie (341.26) – obejmuje prawie w całości gminę Krzepice, południową część Opatowa, południowo-zachodnie skraje Kłobucka, północne części gmin Panki i Wręczyca Wielka,
- Obniżenie Górnej Warty (341.25) – obejmuje niewielką południowo-wschodnią część gminy Kłobuck,
- Próg Herbski (341.24) – obejmuje południowe fragmenty gminy Panki i Wręczyca Wielka oraz północną część gminy Przystajń,
- Obniżenie Liswarty – Proсны (341.22) – obejmuje południowo-zachodnie części gmin Przystajń i Wręczyca Wielka.

Charakterystyczną cechą Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej na obszarze powiatu są progi denudacyjne tj. pasma wzniesień zbudowane ze skał jurajskich zapadających monoklinarnie w kierunku północno-wschodnim pod osady trzeciorzędu i czwartorzędu. Rzeźba falista i niskofalista charakterystyczna jest dla obszarów północnych i południowych (Wyżyna Wieluńska, Próg Herbski), na których występują ostańce, garby i grzbiety o wysokościach około 300 m n.p.m. (np. wychodnie wapienia w Truskolasach). Wyżynne obszary opadają w kierunku dolin rzecznych, obszarów równinnych o małych deniwelacjach terenu.

Krajobraz terenu urozmaicają ponadto liczne antropogeniczne formy terenu tj. rozlewiska, groble, wyrobiska oraz zazielenione hały (na skutek sukcesji naturalnej).

Budowa geologiczna terenu powiatu sprawia, że naturalna rzeźba terenu jest bardzo zróżnicowana a przy tym atrakcyjna krajobrazowo. Przez powiat przebiegają takie szlaki turystyczne jak: **Szlak Rezerwatów Przyrody** oraz **Szlak Kłobucki**.

Na terenie powiatu występują następujące surowce mineralne:

- wapienie i margle przemysłu wapienniczego (Miedźno),
- kruszywo naturalne (na granicy gm. Przystajń, Opatów i Wręczyca Wielka oraz Krzepice),
- surowce ilaste ceramiki budowlanej (gm. Przystajń, Panki, Wręczyca Wielka i Kłobuck),
- surowce ilaste do produkcji cementu (gm. Wręczyca Wielka),
- prognozy występowania surowców skalnych w gminach: Popów, Lipie, Opatów, Krzepice i Wręczyca Wielka.

2.2.2 Wody podziemne

Powiat kłobucki terytorialnie położony jest w obrębie czwartorzędowych i jurajskich użytkowych poziomów wodonośnych, które stanowią podstawę do zaopatrzenia ludności w wodę, wśród nich wyróżniamy:

- UPWP doliny rzeki Liswarty – w części wschodniej powiatu,
- GZWP nr 326 Częstochowa (W) – część północno-wschodnia powiatu,
- GZWP nr 325 Częstochowa (E) – część południowa i południowo zachodnia.

Największe znaczenie mają Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: GZWP 326 (E) o zasobach dyspozycyjnych szacowanych na 1 020 000 m³/d oraz GZWP 325 (W) o zasobach około 120 000 m³/d. Zbiornik GZWP 326 ma charakter szczelinowo-krasowy gdzie kolektorami wód są spękane i skrasowiałe wapienie jury górnej oraz piaskowce natomiast GZWP 325 ma charakter szczelinowo – porowy gdzie główną warstwą wodonośną są piaski i piaskowce warstw kościeliskich a tylko lokalnie ility rudonośne.

Wg klasyfikacji Szczukariewa-Prikłońskiego wody te są głównie typu wodorowęglanowo-wapniowego i wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowego (HCO₃ – Ca i HCO₃ – Mg – Ca).

Cały obszar powiatu zgodnie z „*Waloryzacją środowiska przyrodniczego i identyfikacją jego zagrożeń na terenie województwa śląskiego*” został podzielony na obszary o różnych zasobach dyspozycyjnych:

- 301-400 m³/24h·km² – część wschodnia oraz południowa – Miedźno, część gm. Wręczyca Wielka, Kłobuck, Popów, Panki, Przystajń i Krzepice,
- 201-300 m³/24h·km² – część północna i zachodnia – część gmin Popów i Lipie oraz Krzepice;

- 100-200 m³/24h·km² – część południowa – część gmin Wręczyca Wielka, Przystajń, Panki i Krzepice,
- <100 m³/24h·km² – część środkowa, część gmin Kłobuck, Wręczyca Wielka, Lipie, Krzepice, Panki i Opatów.

Ze względu na budowę geologiczną tj. brak izolacji od powierzchni terenu oraz stopnia antropopresji na terenie powiatu występują obszary o różnym stopniu zagrożenia użytkowych poziomów wodonośnych:

- wysoki stopień występuje głównie w części wschodniej i fragmentarycznie południowej powiatu,
- średni stopień – w części południowej powiatu,
- niski stopień – w części środkowej powiatu.

W gminie Wręczyca Wielka ponadto znajdują się obszary gdzie jakość wód podziemnych jest zagrożona ze względu na możliwość przekroczenie dopuszczalnej zawartości żelaza.

Jakość wód podziemnych na terenie powiatu kontrolowana jest w ramach prowadzonego monitoringu krajowego (przez Państwowy Instytut Geologiczny), regionalnego (przez ŚWIOŚ Delegatura w Częstochowie) i lokalnego (przez podmioty gospodarcze).

Ogólnie wody podziemne na terenie powiatu charakteryzują się wysoką jakością (klasa Ib), w mniejszym stopniu występują wody średniej jakości (klasa II) oraz niskiej jakości (klasy III) a ponadto wody najwyższej jakości (klasa Ia). Klasę Ia stwierdzono tylko w jednym monitorowanym punkcie – w Rywaczkach, zlokalizowanym na terenie gminy Miedźno. O przynależności do II i III klasy czystości decydowało głównie nadmierne zanieczyszczanie azotanami (punkty: Q34, Q35, J204, J305, J310) i w pojedynczych przypadkach amoniakiem (punkt Q34), chromem (punkt J306) oraz żelazem i manganem (punkt 1073).

W okresie od 1999r. do 2001r. jakość wód w większości monitorowanych punktach nie uległa zmianie. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowo jakość wód podziemnych oraz tendencję ich zmian w latach 1999 - 2001.

Tabela 7. Jakość wód podziemnych w monitorowanych punktach dla zasobów zlokalizowanych w zasięgu powiatu kłobuckiego

Monitoring	Nr punktu	Miejscowość	Stratygrafia	Rodzaj wód	Typ ośrodka	Nr GZWP/UPWP	Jakość wód		
							1999	2000	2001
regionalny	Q31	Krzepice	Q	G	porowe	UPWP	III	Ib	Ib
regionalny	Q34	Wręczyca	Q	W	porowe	UPWP	Ib	III	III
regionalny	Q35	Szarlejka	Q	W	porowe	UPWP	Ib	III	III
regionalny	Q36	Kuźnica Brzeźnicka	Q	W	porowe	UPWP	II	II	II
krajowy	1073	Wręczyca	J ₂	G	Szczelinowo-porowy	325	Ib	II	II
regionalny	J205	Kłobuck	J	W	Szczelinowo-porowy	325	II	Ib	Ib
regionalny	J206	Borowe	J	W	Szczelinowo-porowy	325	Ib	Ib	Ib
regionalny	J106	Zamłynie	J	W	Szczelinowo-porowy	UPWP	II	Ib	Ib
regionalny	J204	Przystajń	J	W	Szczelinowo-porowy	325	III	Ib	III
regionalny	J203	Krzepice	J	W	Szczelinowo-porowy	325	III	II	II
regionalny	J304	Wapiennik	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	Ib	Ib	Ib
regionalny	J306	Wąsosz Górny	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	II	II	II
regionalny	J305	Zawady	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	III	pozakłosa	III
krajowy	624	Rębielice Królewskie	J ₂	W	Szczelinowo-krasowy	326	II	II	-
regionalny	J307	Mokra	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	Ib	Ib	Ib
regionalny	J308	Rywaczki	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	Ib	Ib	Ia
regionalny	J310	Łobodno S-8	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	III	III	III
regionalny	J311	Łobodno S-2	J	W	Szczelinowo-krasowy	326	Ib	Ib	Ib

Objaśnienia do tabeli:

Stratygrafia: Q – czwartorzęd, J – jura, J₂ – jura górna

Rodzaje wód: G – wody gruntowe, W – wody wglębne

Zasoby wód podziemnych ze względu na kontakt hydrauliczny z powierzchnią terenu charakteryzują się wysokim ryzykiem antropogenicznego zanieczyszczenia, które wynika z zagospodarowania terenu tj. lokalizacji potencjalnych ognisk zanieczyszczeń. Do jednych z najgroźniejszych źródeł zanieczyszczeń, występujących na terenie powiatu, można zaliczyć niekontrolowane wysypiska odpadów, często zlokalizowane w strefach zasilania zbiorników wód podziemnych oraz nieuregulowaną gospodarkę wodno – ściekową. Dotyczy to w szczególności wsi i miejscowości, na terenie których funkcjonuje sieć wodociągowa a nie ma systemu odbioru ścieków. Na tych obszarach obserwuje się nadmierne zanieczyszczenie wód związkami azotu (np. w przypadku ujęcia Łobodno).

Zagrożenie jakości wód podziemnych (obszar gminy Wręczyca Wielka) również występuje ze strony zatopionych kopalń rud żelaza dotyczy to szczególnie rejonów gdzie warstwa wodonośna pokryta jest łałami rudonośnymi.

Kolejnym ważnym zagrożeniem dla zasobów wodnych powiatu jest nadmierna eksploatacja ujęć wodnych, co w konsekwencji powoduje obniżanie się zwierciadła wód gruntowych. Sytuacja taka występuje już w południowej części powiatu, w gminach Wręczyca Wielka i Kłobuck.

2.2.3 Wody powierzchniowe

Powiat kłobucki posiada dość bogatą hydrografię jednakże należy do obszarów charakteryzujących się małą wydajnością jednostkową i niewielkim stopniem jej zróżnicowania. Wydajność jednostkowa w zlewni Liswarty wynosi od 0,179 mln m³/km² (profil Kule) do 0,27 mln m³/km² w górnym jej biegu (profil Niwki).

Sieć hydrograficzną powiatu tworzy **rzeka Liswarta** wraz z licznymi dopływami prawobrzeżnymi: Pankówka, Piszczka, Opatówka, Biała Oksza i Kocinka oraz jednym lewobrzeżnym - Piskarą a w części północno-wschodniej powiatu **rzeka Warta** wraz z lewobrzeżnym dopływem Grabarką.

Liswarta przepływa z południa na północny-wschód przez gminy Przystajń, Krzepice, Lipie i Miedzno. Rzeka płynie w rozległej płaskodennej dolinie początkowo w kierunku północno zachodnim, skręcając koło miejscowości Ługi Radły ku północy; pod Krzepicami skręca w prawo i równoleżnikowo dopływa do Warty. Od południowych granic administracyjnych powiatu do okolic miejscowości Danków (gm. Lipie) posiada techniczną zabudowę koryta wraz z korekcjami progowymi i syfonami. Na tym odcinku ponadto jest miejscami obwałowana. Średnia głębokość rzeki w korycie uregulowanym wynosi ok. 1,5 m natomiast średnia szerokość dna wynosi 10 m.

Pankówka posiada źródłiska w gminie Wręczyca Wielka, w okolicy Puszczeza i przepływa przez gminę Panki, Przystajń i Krzepice gdzie uchodzi do Liswarty (w okolicach Dankowic Drugich). W początkowym biegu zasila ją m.in. potok Kopka. Koryto Pankówki w górnym biegu posiada zabudowę techniczną. Średnia głębokość rzeki wynosi ok. 0,5 m przy średnim spadku rzeki - 2 %.

Piszczka jest jednym z mniejszych dopływów, źródłiska posiada w okolicy miejscowości Konieczki (gm. Panki) i do Liswarty wpada w Kuźniczkach (gm. Krzepice).

Piskara jest małym dopływem zasilającym Liswartę w okolicach Zbrojewsko w gminie Krzepice.

Opatówka (tzw. Górnianka) posiada źródłiska w rejonie Złochowic a swój bieg kończy w miejscowości Brzózki, w gminie Popów. Rzeka w górnym biegu posiada prawostronny, mały dopływ – Dziunię. Koryto na całej długości posiada zabudowę techniczną.

Biała Oksza posiada źródłiska w gminie Wręczyca Wielka (okolice wsi Hutka) i przepływa przez gminę Kłobuck i Miedzno gdzie w Borowej Wsi wpada do Liswarty.

Kocinka (tzw. Czarna Oksza) przepływa korytem zabudowanym technicznie wzdłuż wschodnich granic powiatu. Swój początek bierze w okolicy miejscowości Golce (gmina Wręczyca Wielka) i do Liswarty wpada w rejonie miejscowości Kule (wschodnia granica gmina Miedzno).

Warta odwadnia północno-wschodnią część gminy Popów i przepływa wzdłuż północnej granicy administracyjnej z powiatem pajęczańskim.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Grabarka natomiast odwadnia północne tereny gminy Lipie i przepływa wzdłuż granic administracyjnych z powiatem wieluńskim.

Sieć hydrograficzną ponadto urozmaicają liczne rowy melioracyjne zarówno na terenach rolniczych jak i leśnych zlokalizowane głównie w zlewni Liswarty i Pankówki oraz zbiorniki wodne i stawy hodowlane. Największymi zbiornikami na terenie powiatu są: zbiornik Ostrowy (37,3 ha), zbiornik Borówka (9,88 ha), zbiornik Zakrzew (9,34 ha) a w dalszej kolejności zbiornik Łezka w Krzepicach, zbiornik Panki na Pankówce, zbiornik w Dankowicach, staw Odrzykoń na rzece Liswarcie, zbiorniki hodowlane na Kocince i inne.

Liswarta w myśl obowiązującego w 2001r. rozporządzenia MOŚZNiL z dn. 5 listopada 1991r. Dz.U. nr 116, poz. 503 na analizowanym odcinku w 2001r. prowadziła wody III klasy czystości ze względu na związki biogenne i zawiesinę. Trzecią klasę czystości utrzymywały również Pankówka i Kocinka. O klasie tej decydowało zanieczyszczenia związkami azotu i fosforu oraz bakteriologiczne. Natomiast rzeka Biała Oksza prowadziła wody ponadnormatywnie zanieczyszczone na odcinku od oczyszczalni ścieków do ujścia do Liswarty. O zanieczyszczeniu decydowało ponadnormatywne stężenia związków azotu i fosforu oraz wartość miana Coli.

W ostatnich latach poziom zanieczyszczenia Liswarty i innych kontrolowanych cieków pozostawał raczej na niezmiennym poziomie.

W tabelach poniżej (patrz od Tabela 8 do Tabela 11) przedstawiono wyniki monitoringu jakości wód powierzchniowych prowadzonego przez ŚWIOŚ w Katowicach na terenie powiatu. Rzeki Pankówka i Kocinka zostały włączone do programu badań monitoringowych w 2001r. (stąd dane tylko za 2001r.).

Tabela 8. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Liswarty w okresie 1999 – 2001

Punkt pomiarowy	Rok	Klasyfikacja na podstawie poszczególnych oznaczeń fizykochemicznych i bakteriologicznych							Pełna klasyfikacja
		Tlen rozp.	BZT5 ChZT_Mn utleniał.	Związki biogenne (bez NO ₂)	Związki mineralne	Metale ciężkie	Zawiesina	Bakteriolo giczne	
Boronów – most drogowy – km 85,7	1999	I	II	non	I	I	I	non	non
	2000	I	II	II	I	I	I	III	III
	2001	I	II	III	I	I	III	III	III
Danków – most drogowy – km 36,5	1999	I	II	II	I	I	I	non	non
	2000	I	II	III	I	I	I	III	III
	2001	I	II	II	I	I	I	III	III
Kule – ujście do Warty – km 0.9	1999	I	II	III	I	I	I	III	III
	2000	I	II	III	I	I	I	III	III
	2001	I	II	II	I	I	II	III	III

Źródło: WIOŚ w Katowicach

Tabela 9. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Biała Oksza w okresie 1999 – 2001

Punkt pomiarowy	Rok	Klasyfikacja na podstawie poszczególnych oznaczeń fizykochemicznych i bakteriologicznych							Pełna klasyfikacja
		Tlen rozp.	BZT ₅ ChZT_Mn utleniał.	Związki biogenne (bez NO ₂)	Związki mineralne	Metale ciężkie	Zawiesina	Bakteriologiczne	
Kłobuck – powyżej Mleczarni – km 21,8	1999	I	II	II	I	I	I	non	non
	2000	I	II	II	I	I	III	non	non
	2001	I	III	II	I	I	I	non	non
Łobodno – poniżej oczyszczalni – km 14,6	1999	III	II	non	I	I	II	non	non
	2000	I	II	non	I	I	I	non	non
	2001	I	II	non	I	I	II	non	non
Borowa – ujście do Liswarty – km 1,0	1999	I	II	III	I	I	I	non	non
	2000	I	II	III	I	I	I	III	III
	2001	I	II	III	I	I	I	non	non

Źródło: WIOŚ w Katowicach

Tabela 10. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Pankówki i Kocinki w 2001r.

Punkt pomiarowy	Klasyfikacja na podstawie poszczególnych oznaczeń fizykochemicznych i bakteriologicznych							Pełna klasyfikacja
	Tlen rozp.	BZT ₅ ChZT_Mn utleniał.	Związki biogenne (bez NO ₂)	Związki mineralne	Metale ciężkie	Zawiesina	Bakteriologiczne	
Pankówka – ujście do Liswarty – km 1,3	I	II	II	I	I	II	III	III
Kocinka – ujście do Liswarty – km 0,5	I	II	II	I	I	I	III	III

Źródło: WIOŚ w Katowicach

Jakość wód rzeki Warta w 2001r. nie odpowiadały żadnej klasie czystości, czynnikiem decydującym o pozaklasowości był stan sanitarny wód, który w porównaniu z latami poprzednimi uległ pogorszeniu (patrz Tabela 11).

Tabela 11. Klasyfikacja jakościowa wody rzeki Warty w okresie 1999 – 2001

Punkt pomiarowy	Rok	Klasyfikacja na podstawie poszczególnych oznaczeń fizykochemicznych i bakteriologicznych							Pełna klasyfikacja
		Tlen rozp.	BZT ₅ ChZT_Mn utleniał.	Związki biogenne (bez NO ₂)	Związki mineralne	Metale ciężkie	Zawiesina	Bakteriologiczne	
Wąsosz, most drogowy – km 633,2	1999	I	II	III	I	I	II	III	III
	2000	I	II	III	I	I	I	III	III
	2001	I	II	III	I	I	I	non	non

Na analizowanym obszarze występują zanieczyszczenia typowe dla ścieków komunalnych (głównie substancje biogenne, miano Coli), które stanowią zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych i podziemnych. Zanieczyszczenia te są związane głównie z nieuporządkowaną gospodarką wodno-ściekową gdzie występują niekontrolowane zrzuty ścieków z nieskanalizowanych terenów oraz z przestarzałych technologicznie oczyszczalni ścieków a także z działalnością rolnictwa.

2.2.4 Obszary zalewowe

Na terenie powiatu w dolinie Liswarty i Pankówki występują tereny zalewowe, które miejscami obejmują zabudowę mieszkalną (głównie gmina Przystajń, Krzepice, Panki).

Z tego względu niezbędne są prace związane z regulacją i obwałowaniem rzeki, finansowane ze źródeł zewnętrznych. Z obowiązującego w Polsce stanu prawnego wynikają ograniczenia w lokowaniu nowej zabudowy na zawału obszarów zalewowych. Powszechnie akceptowanym kierunkiem działań sprzyjających ograniczeniu ryzyka powodziowego jest także odbudowa zdolności retencyjnych na obszarze zlewni. W przypadku powiatu wskazane jest również włączenie się w realizację wojewódzkich zamierzeń w zakresie budowy systemu małej retencji.

2.2.5 Gleby

Skalami macierzystymi gleb na terenie powiatu są w większości utwory piaszczyste i słabogliniaste, na których wytworzyły się gleby bardzo lekkie i lekkie (pseudobielicowe). Gleby te stanowią w powiecie średnio około 84% a w poszczególnych gminach obejmują powierzchnię:

- 95,6% – Miedźno,
- 95,5% – Popów,
- 91,7% – Wręczyca Wielka,
- 90,5% – Kłobuck,
- 90,5% – Przystajń,
- 83,3% – Opatów,
- 81,8% – Panki,
- 57,6% – Krzepice,
- 68,9% – Lipie.

Właściwości fizyko-chemiczne tych gleb sprzyjają zakwaszeniu gleb. Na terenie powiatu jest to zjawisko naturalne, które jednakże jest potęgowane przez czynniki antropogeniczne („kwaśne deszcze”, nawozy mineralne). Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNiG) w 1995r. największy udział stanowiły gleby ocenione jako gleby bardzo kwaśne (<pH 4,5) i kwaśne (pH 4,5-5,5) szczególnie w gminach Opatów, Krzepice, Panki, Przystajń i Wręczyca Wielka w mniejszym zakresie gleby lekko kwaśne. W gminie Lipie stwierdzono ponadto występowanie gleb zasadowych o pH 7,6. Poniżej w tabeli przedstawiono procentowy udział gleb o pH w KCl w gminach powiatu kłobuckiego.

Tabela 12. Odczyn gleb użytków rolnych w gminach powiatu kłobuckiego

L.p.	Gmina	Ilość prób	Średnie pH	Procentowy udział gleb o pH w KCl				
				<4,5	4,5-5,5	5,6-6,5	6,6-7,2	>7,2
1	Kłobuck	21	4,85	47,62	42,86	9,52	0	0
2	Krzepice	33	4,85	54,55	27,27	6,06	12,12	0
3	Lipie	45	4,97	40	44,44	13,33	0	2,23
4	Miedźno	23	4,87	34,78	52,17	13,05	0	0
5	Opatów	23	4,47	65,22	34,78	0	0	0
6	Panki	11	4,56	54,55	45,45	0	0	0
7	Popów	22	4,84	40,91	45,45	13,64	0	0
8	Przystajń	21	4,60	38,10	61,90	0	0	0
9	Wręczyca Wielka	24	5,07	12,50	62,50	25,00	0	0

Źródło: IUNiG w Puławach, 1995r.

Zakwaszenie gleb powoduje utrudnienia w pobieraniu przez rośliny składników pokarmowych oraz uaktywnienie się toksycznych związków glinu, manganu i żelaza oraz metali ciężkich. Skutkuje to

zmniejszeniem się plonów roślin uprawianych i pogorszeniem jakości uzyskiwanych produktów. Z badań z 1995 IUNiG w Puławach wynika, iż na terenie powiatu występują gleby o naturalnej i podwyższonej zawartości metali śladowych oraz lokalnie gleby słabo zanieczyszczone (tzw. stopień II), na których dozwolona jest uprawa roślin zbożowych, okopowych i pastewnych a niedozwolone jest prowadzenie upraw ogrodniczych. Gleby zanieczyszczone w stopniu II stwierdzono w gminach Kłobuck, Lipie, Panki, Popów, Przystajń gdzie wystąpiło nadmierne stężenia kadmu oraz w gminach Miedźno i Wręczyca Wielka gdzie odnotowano nadmierną zawartość (od przeciętnej) cynku w glebach.

Stan jakości gleb na terenie powiatu kontrolowany jest ponadto w ramach monitoringu krajowego w punkcie 239 (gmina Popów). Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska) w 1997r. i 2000r. gleby nie wykazywały zanieczyszczeń metalami ciężkimi i mogą być przeznaczone pod wszystkie uprawy ogrodnicze i rolnicze, zgodnie z zasadami racjonalnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Skażenie gleb jest czynnikiem potencjalnie zagrażającym zasobom wód podziemnych. Należy jednak zaznaczyć, że obecna sytuacja jest tylko po części rezultatem negatywnych oddziaływań ze strony przemysłu (w tym zanieczyszczeń transgranicznych); podwyższona zawartość metali ciężkich w glebach wynika także z uwarunkowań naturalnych (płytkiego zalegania osadów kruszonośnych).

Dla poprawy stanu gleb niezbędne jest ich systematyczne wapnowanie, które obecnie w gminach jest realizowane. Działania te mają znaczenie m.in. dlatego, iż przyczyniają się do unieruchomienia metali ciężkich w glebie i zmniejszenia ich dostępności dla roślin.

Problemem wymagającym rozwiązania jest ponadto obecność obszarów o gruntach zdegradowanych o niewielkim zasięgu. Są to tereny poprzemysłowe – hałdy poeksploatacyjne rud żelaza w południowej części powiatu oraz „dzikie” wysypiska śmieci zlokalizowane na terenie całego analizowanego obszaru (szczególnie w gminie Popów).

Na niektórych obszarach rolniczych występuje ponadto zagrożenie erozją gleb. W przypadku wprowadzenia zalesień lub też pozostawieniu gruntów odłogowanych naturalnej sukcesji problem ten nie ujawni się, jednak w razie zagospodarowania dużych obszarów powiatu pod uprawy roślin przemysłowych może nabrać znaczenia.

Lesistość w poszczególnych gminach przedstawia się następująco:

Tabela 13. Zalesienie gmin powiatu kłobuckiego

L.p.	Gmina	Powierzchnia	Lesistość
		[ha]	[%]
1	Popów	10 221	29,3
2	Opatów	10 403	5
3	Przystajń	8 885	32,3
4	Wręczyca Wielka	14 807	36,3
5	Kłobuck Gmina	8 287	30,9
6	Lipie	9 907	31,4
7	Krzepice	5 110	8
8	Panki	5 503	33,8
9	Miedźno	11 317	42,1

Najbardziej zalesioną gminą jest gmina Miedźno (42,1% powierzchni), natomiast najmniej zalesioną gminą jest gmina Opatów (5% powierzchni).

W powiecie kłobuckim powierzchnia gruntów przewidzianych do zalesienia wynosi 6 663 ha z tego 194 ha gruntów to grunty w sektorze państwowym, a 6 469 to grunty pozostałe (w sektorze niepaństwowym).

2.2.6 Zasoby przyrody ożywionej

Powiat posiada walory przyrodnicze o niekwestionowanej wartości, które niejednokrotnie są silnie powiązane z dziedzictwem kulturowym co wymusza wspólną ochronę. Konieczne jest zatem uzupełnienie waloryzacji przyrodniczej powiatu dla stworzenia dokumentacji niezbędnej do powołania postulowanych form ochrony.

Teren powiatu kłobuckiego objęty jest różnorodnymi formami ochrony przyrody tj.

➤ Wielkoprzestrzenny system obszarów chronionych

○ Załęczański Park Krajobrazowy

Park na terenie województwa śląskiego powstał na podstawie Rozporządzenia Nr 21/95 Wojewody Częstochowskiego z dnia 7 września 1995 r. w sprawie utworzenia Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w granicach województwa częstochowskiego. Obecnie Park i jego otulina obejmuje północno-zachodnie fragmenty powiatu tj. północną część gminy Lipie. Załęczański Park Krajobrazowy zajmuje powierzchnię 17 527 ha ogółem natomiast na terenie gminy Lipie – 820 ha. Park został utworzony w 1978r. w celu ochrony wapiennych wzgórz porośniętych buczyną niżową. Na jego terenie występują liczne formy krasowe - leje krasowe, jaskinie, wywierzyiska, wapienne skałki ostańcowe oraz ślady zlodowacenia pochodzące z plejstocenu - wzgórza morenowe, równiny sandrowe. Pokryty jest mozaiką różnorodnych zbiorowisk leśnych (m.in. suche bory sosnowe, bory bagienne, nad rzekami łągi jesionowo-olszowe). Na skałach występują półnaturalne murawy kserotermiczne. Z fauny na uwagę zasługują bocian czarny i cietrzew.

○ Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”

Park został utworzony na mocy rozporządzenia nr 28/98 z dnia 21 grudnia 1998 roku Wojewody Częstochowskiego, którego celem ochrony są cenne tereny dorzecza górnej Liswarty o łącznej powierzchni 50 746 ha (w tym otulina – 12 045 ha). Park wraz z otuliną obejmuje południowe fragmenty gmin Wręczyca Wielka, Przystajń i Panki gdzie w tym rejonie występują różnorodne i naturalne zbiorowiska: leśne, roślinności bagiennej, szuwarowej, torfowiskowej i łąkowej decydujące o bogactwie związanych z nimi zocenozy. Osobliwościami Parku są kolonie mrowisk występujące w lasach oraz stanowiska różanecznika.

➤ Rezerваты przyrody

W tabeli poniżej zestawiono istniejące rezerваты przyrody na terenie powiatu kłobuckiego.

Tabela 14. Rezerваты przyrody na terenie powiatu kłobuckiego

L.p.	Nazwa	Rok powstania	Powierzchnia	Lokalizacja	Przedmiot ochrony
Miasto i Gmina Kłobuck					
1	Rezerwat leśny Dębowa Góra	1954	5,4 ha	W miejscowości Kłobuck - Zakrzew w odległości około 2 km od Kłobucka	Las grądowy z dębem i jodłą (200-letnie dęby szypułkowe, świerki, jodły, brzozy i graby).
Gmina Panki					
2	Rezerwat leśny Modrzewiowa Góra	1957	49,3 ha	Miejscowość Zwierzyniec III w Nadleśnictwie Zwierzyniec	Las mieszany z udziałem modrzewia polskiego (dęby, modrzewie, świerki, graby, brzozy - często ponad 100 i 200-letnie)
Gmina Lipie					
3	Rezerwat leśny Bukowa Góra (ścisły)	1959	1,7 ha	Miejscowość Kleśniska w Nadleśnictwie Kłobuck	Ścisła ochrona niewielkiej pozostałości naturalnego lasu bukowego w wieku około 200 lat, położonego na obszarze źródłiskowym. Flora rezerwatu oceniana jest na ponad 73 gatunki roślin naczyniowych. Największą wartość przyrodniczą rezerwatu stanowią 21 okazy pomnikowe buka pospolitego o obwodach pni ponad 3 m.
4	Rezerwat przyrody nieożywionej Szachownica	1978	12,7 ha	Wzgórze Krzemienna Góra k. wsi Wapiennik, w Nadleśnictwie Kłobuck	Proglacjalna jaskinia Szachownica w wapieniach górnourajskich. Flora rezerwatu oceniana jest na ponad 140 gatunków roślin naczyniowych, wśród których 6 gatunków podlega ścisłej ochronie. Na terenie rezerwatu obok pospolitej, typowej fauny leśnej najatrakcyjniejszą grupę stanowią nietoperze należące do 10 gatunków (800 do 1200 osobników).
5	Rezerwat leśny Stawiska	1959	6,35 ha	wieś Parzymiechy, przy drodze w Nadleśnictwie Kłobuck	Przedmiotem ochrony są okazy pomnikowych dębów szypułkowych 250-300 letnich w izolowanym fragmencie podmokłego lasu mieszanego wśród pól i łąk. Florę rezerwatu oceniono na 115 gatunków roślin naczyniowych i ok. 15 gatunków mszaków.
Gmina Wręczyca Wielka					
6	Rezerwat przyrody nieożywionej Zamczysko	1953	1,35 ha	Miejscowość Grodzisko	Ponad 200 letni starodrzew dębowy porastający wczesnośredniowieczne grodzisko. Enklawa wysokiej zieleni, gdzie elementy przyrodnicze i historyczne splatają się w jedną całość.

W celu zachowania i ochrony różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej powiatu konieczne jest powiększenie udziału obszarów chronionych w ogólnej jego powierzchni. W związku z tym planowane jest utworzenie kolejnych rezerwatów:

- „Buczyna w Parzymiechach” o powierzchni 55 ha w gminie Lipie. Znajdują się tam około stuletnie drzewostany bukowe i jodłowe z odnawiającym się bukiem i jodłą. Krajobrazowo i hydrologicznie

ciekawa nisza źródliskowa z około dwudziestoma pulsującymi wywierzykami (źródłami krasowymi).

- „Jeziorowe Bagno” o powierzchni 50 ha w gminie Wręczyca Wielka. Celem ochrony będzie oligotroficzne jezioro otoczone brzezina i borami sosnowymi, wśród których zachowane są fragmenty kontynentalnego boru bagiennego z udziałem kilku okazów brzozy czarnej.

➤ **Pozostałe formy ochrony przyrody**

W powiecie kłobuckim znajduje się **38 pomników przyrody ożywionej** (patrz Tabela 15).

Tabela 15. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie powiatu kłobuckiego

Lp.	Powiat kłobucki / gminy	Ogółem	Pomniki przyrody ożywionej-		
			pojedyncze	grupy	aleje
1.	Kłobuck	5	4	1	0
2.	Krzepice	1	0	1	0
3.	Lipie	5	4	4	0
4.	Miedzno	3	3	0	0
5.	Opatów	1	0	1	0
6.	Panki	2	2	0	0
7.	Popów	0	0	0	0
8.	Przystań	2	1	1	0
9.	Wręczyca Wielka	16	11	4	1
	Razem	38	25	12	1

Inne obiekty cenne pod względem przyrodniczym to:

- system jaskiniowy „Krzemienna Góra” w gminie Lipie,
- aleja lipowa w gminie Wręczyca Wielka - 30 drzew rosnących wokół zabytkowego kościoła w Truskolasach (najgrubsze z nich osiągają do 5 m w obwodzie),
- zwarty drzewostan o charakterze parkowym przy osadzie leśnej w Jeziorze - Leśniczówka Połamaniec w gminie Wręczyca Wielka (rośnie tu orzech czarny, jeden z najgrubszych w Polsce).

Ponadto niektóre obszary zaliczane są do europejskiej przestrzeni przyrodniczej, tj. do:

- korytarzy ekologicznych ECONET – korytarze ekologiczne **Wyżyna Wieluńska** (nr 15k) w południowej części powiatu, **Biała Oksza** (nr 50k) we wschodniej części powiatu, **Bory Stobrawskie** (nr 10k) – północna i środkowa część powiatu (obejmuje PK „Lasy nad Górną Liswarty”)
- obiektów chronionych w systemie Corine i NATURA2000 – **Szachownica** (nr w systemie Corine 393, kod w systemie NATURA2000 – PLH240012) o powierzchni 12 ha,
- ostoi obszarowych CORINE – **Dolina Górnej Liswarty** (krajowy nr 454 i międzynarodowy kod G0E100300) o powierzchni 27 819 ha gdzie celem ochrony są siedliska, fauna i krajobraz oraz **Okolice Wręczyca** (krajowy nr 429 i międzynarodowy kod G0E100200) o powierzchni 230 ha gdzie celem ochrony są bezkręgowce.

Sieć NATURA 2000

Podstawowymi aktami prawa międzynarodowego obowiązującymi w Unii Europejskiej są dyrektywy. Do zawartych w nich uregulowań muszą być dostosowane przepisy krajowe. Ochrony przyrody pośrednio dotyczą unormowania kilku dyrektyw (np. związanych z gospodarką wodną, odpadami, rolnictwem itp.), jednak dwie z nich w całości poświęcone są temu zagadnieniu. Pierwsza z nich znana jest pod potoczną nazwą: Dyrektywa Ptasia a w przypadku drugiej popularnie funkcjonują dwa określające ją terminy: Dyrektywa Habitatowa, lub Dyrektywa Siedliskowa. Sieć NATURA 2000 jest konstruowana i będzie funkcjonować w oparciu właśnie o implementację do polskiego prawa w/w dyrektyw. Około 15-20% naszego kraju zostanie objętych tą formą ochrony prawnej.

Pojęcie oraz zasady tworzenia sieci NATURA 2000 wprowadza Dyrektywa Siedliskowa, jednak część unormowań (dotyczących zasad wybierania do ochrony siedlisk ważnych dla ptaków) jest także zawarta w Dyrektywie Ptasiej. Na terenie powiatu nie projektuje się utworzenia ostoi ptasich.

Ochrona obszaru w ramach sieci NATURA 2000 nie wyklucza jego gospodarczego wykorzystania. Każdy jednak plan lub przedsięwzięcie, które może w istotny sposób oddziaływać na obiekt wchodzący w skład sieci, musi podlegać ocenie oddziaływania jego skutków na ochronę obiektu. Zgoda na działania szkodzące obiektowi może być wyrażona wyłącznie w określonych przypadkach i pod warunkiem zrekompensowania szkód w innym miejscu (w celu zapewnienia spójności sieci).

Kraje członkowskie będą współfinansować ochronę obszarów NATURY 2000. Dyrektywa zawiera zasady tego finansowania. Będą do tego celu wykorzystywane różne narzędzia finansowe Unii. Stan chronionych siedlisk i gatunków, a także sytuacja na obszarach wchodzących w skład sieci, muszą być monitorowane. Dyrektywa przewiduje również procedurę rezygnacji z uznawania danego obszaru za ostoję wchodzącą w skład sieci, jeśli na skutek naturalnych procesów utraci chronione wartości.

Na terenie powiatu kłobuckiego przewiduje się do objęcia ochroną rezerwat Szachownica położony w północnej części powiatu (w gminie Lipie).

Wbrew obiegowym, fałszywym wyobrażeniom, ochrona zasobów przyrodniczych jest ściśle powiązana z rekreacyjnym wykorzystaniem terenu i służy podniesieniu turystycznej atrakcyjności gminy. Żadna z proponowanych form ochrony przyrody nie wiąże się z ograniczeniem wstępu na dany teren, lecz jedynie z ograniczeniem dopuszczalnych form zagospodarowania.

2.2.7 Jakość powietrza i problem hałasu

Jakość powietrza w powiecie jest monitorowana ambulansem imisji w ramach monitoringu regionalnego prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) na stanowisku pomiarowym w Kłobucku, przy ul. Długosza oraz w 1999r. w Białej Dolnej, przy ul. Jasnogórskiej (gmina Kłobuck). Wyniki pomiarów w tej metodzie (mobilnej) zależą w głównej mierze od lokalizacji miejsca pomiarów, czasokresu pomiaru i ich ilości oraz warunków meteorologicznych.

Poniżej w tabeli przedstawiono stężenia zanieczyszczeń średniorocznych na stanowiskach pomiarowych w latach 1999 – 2001 (Tabela 16).

Tabela 16. Wyniki badań zanieczyszczeń dla wartości średnich mierzonych w Kłobucku na stanowiskach pomiarowych (1999 – 2001)

Stacja	Okres		Dwutlenek siarki	Pył ogółem	Dwutlenek azotu	Tlenek węgla	Ozon
			[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			[mg/m^3]	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
Kłobuck ul. Długosza	1999	10-19 marzec	38	57	24	659	72
		08-14 grudzień	44	39	23	719	46
Biała Dolna ul. Jasnogórska	1999	07-15 kwiecień	43	33	21	409	b.d.
		13-21 październik	39	31	14	613	b.d.
Kłobuck ul. Długosza	2001	08-22 luty	26	48	9	0,72	79
		20-30 listopad	25	36	-	0,66	66

W tabeli poniżej przedstawiono średnioroczne wartości zanieczyszczeń wyznaczone na podstawie pomiarów z ambulansu imisyjnego.

Tabela 17. Wartości średnioroczne zanieczyszczeń powietrza w powiecie kłobuckim

Stacja	Okres	Dwutlenek siarki	Pył zawieszony	Dwutlenek azotu
		[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]		
Kłobuck	1999	16	30	18
	2000	10	26	14
	2001	6	18	13

Średnie wartości dopuszczalne dla mierzonych zanieczyszczeń obowiązujące w 2001r. dla terenów zwykłych wynoszą odpowiednio:

- dla SO_2 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] – 40 (wartość dopuszczalna do końca 2002 r.),
- dla pyłu zawieszonego PM_{10} [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] – 40,
- dla NO_2 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] – 40 (wartość dopuszczalna do końca 2002 r.),
- dla ozonu [mg/m^3] – 120 (maksymalna średnia ośmiogodzinna).

Jakość powietrza w powiecie jest zadawalająca, zostają utrzymane normy czystości za wyjątkiem sezonów grzewczych, gdzie występują lokalne przekroczenia takich wskaźników jak: pył zawieszony i dwutlenek siarki. Stan sanitarny powietrza ponadto w okresie 1999 – 2000 wykazuje systematyczną poprawę.

Z danych WIOŚ w 2001r. emisja zanieczyszczeń w powiecie kłobuckim w porównaniu z innymi powiatami w województwie śląskim była najniższa i pod tym względem powiat plasowała na pierwszym miejscu (patrz Tabela 18).

Tabela 18. Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w powiecie kłobuckim w latach 1999 – 2001

Emisja zanieczyszczeń	Jednostka	1999	2000	2001
pyłowych	Mg/rok	16	7	10
gazowych		4 300	2 100	3 400
gazowych bez dwutlenku węgla		77	38	100

W ogólnym bilansie emisji zanieczyszczeń powietrza w powiecie największy udział (w 2001r.) stanowił dwutlenek siarki – około 46% i tlenek węgla – 41% i stan powyższy był porównywalny z latami ubiegłymi, natomiast w bilansie województwa emisja zanieczyszczeń z powiatu stanowiła 0,03% zanieczyszczeń pyłowych i 0,01% zanieczyszczeń gazowych ogółem.

Pod względem zakwaszenia opadów powiat kłobucki natomiast nie różni się od województwa, jest natomiast najczystszy jeśli chodzi o ładunek fosforu wnoszony przez opady atmosferyczne (poniżej 0,33 kg P/ha).

Stan czystości powietrza atmosferycznego zależy od dwóch rodzajów źródeł zanieczyszczeń:

- emisji z zakładów przemysłowych i energetycznych, w tym zlokalizowanych poza obszarem powiatu (w Częstochowie);
- tzw. niskiej emisji czyli emisji lokalnej z palenisk domowych, małych kotłowni oraz pochodzących z transportu samochodowego;

Obecnie głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w powiecie jest niska emisja. W ostatnim dziesięcioleciu nastąpił natomiast znaczny spadek emisji przemysłowych i energetycznych, co było rezultatem ograniczenia produkcji przemysłowej jak i inwestycji mających na celu ochronę powietrza. Dalsza poprawa stanu czystości powietrza może zatem nastąpić pod warunkiem ograniczenia niskiej emisji poprzez zmianę tradycyjnych węglowych instalacji grzewczych na bardziej przyjazne środowisku (w tym gazowe) oraz poprzez udrożnienie systemu komunikacyjnego.

➤ **Hałas**

Program Państwowego Monitoringu Środowiska w ramach sieci regionalnej przewiduje badania hałasu emitowanego z dróg krajowych i wojewódzkich oraz linii kolejowych – w miejscach o szczególnym zagrożeniu (węzły drogowe, drogi tranzytowe przebiegające w pobliżu zabudowy mieszkaniowej). Zgodnie z programem PMS na lata 1998-2002, badania hałasu komunikacyjnego prowadzone są w cyklu pięcioletnim, w stałych punktach wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych województwa. Teren powiatu kłobuckiego nie został objęty pomiarami hałasu w związku z powyższym trudno jest ustalić faktyczną uciążliwość akustyczną.

Głównym źródłem uciążliwości akustycznych jest przede wszystkim hałas komunikacyjny wzdłuż głównych dróg. Miernikiem mogą być jedynie skargi osób mieszkających wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Dotyczy to szczególnie fragmentów drogi krajowej przebiegającej w odległości kilku metrów od zabudowy mieszkaniowej miasta Kłobuck.

W celu oceny skali zjawiska niezbędne jest wykonanie mapy akustycznej powiatu, która będzie podstawą do dalszych, ewentualnych działań w tym zakresie.

2.2.8 Obciążenie środowiska odpadami

Monitoring gospodarki odpadami ma na celu opracowanie bilansu odpadów wytworzonych, wykorzystanych, unieszkodliwionych oraz składowanych. Istotne jest uzyskanie powyższych informacji w stosunku do odpadów niebezpiecznych.

Działające na terenie powiatu zakłady przemysłowe zgodnie z ŚWIOŚ (dane za 2000 i 2001r.) corocznie wytwarzają odpady w ilościach do 20 000 Mg co kwalifikuje powiat do najmniej obciążonych w województwie. Natomiast wg GUS w 2001r. zostało zmagazynowanych 1 800 Mg/km² odpadów uciążliwych dla środowiska (bez komunalnych) na terenach tych zakładów.

Zgodnie z ŚWIOŚ powiat kłobucki w województwie śląskim zalicza się do powiatów, w którym powstaje najmniej odpadów niebezpiecznych. W roku 2001 na terenie powiatu zostało wytworzonych **56,53 Mg odpadów niebezpiecznych** i w porównaniu z rokiem ubiegłym ilość ta wzrosła o 43,5 Mg, natomiast postępowanie z wytworzonymi odpadami w powiecie polegało na:

- unieszkodliwieniu 14,8% ogólnej ilości wytworzonych odpadów niebezpiecznych,
- wykorzystaniu do celów gospodarczych 80,7% ogólnej ilości wytworzonych odpadów,
- tymczasowym składowaniu 4,5% ogólnej ilości wytworzonych odpadów najczęściej na terenie wytwarzającego.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na fakt, iż w 2000r. w powiecie zagospodarowano odpady wytworzone w latach poprzednich i wówczas 44,3 % ogólnej ilości odpadów została wykorzystana a pozostała część została unieszkodliwiona bez składowania (61 %).

Ponadto na terenie powiatu w gminie Wręczyca Wielka istnieją hałdy po byłych kopalniach rud żelaza: Godzisko, Malice i Golce (zamkniętych w latach 80-dziesiątych). Obiekty te nie są zinwentaryzowane pod względem ilości i rodzajów zgromadzonych odpadów w związku powyższym trudno jest ocenić ich wpływ na środowisko.

Szczegółowe informacje dotyczące odpadów komunalnych, przemysłowych i niebezpiecznych oraz sposobów postępowania z nimi znajdują się w **Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Kłobuckiego**, który stanowi integralną część Programu Ochrony Środowiska – niniejszy dokument.

2.3. Dotychczasowa realizacja zadań w zakresie ochrony środowiska

Starostwo Powiatowe w Kłobucku uczestniczy w wielu zadaniach w zakresie ochrony środowiska jednakże największą inwestycją jest prowadzony remont zbiornika Zakrzew na rzece Biała Oksza. Inwestycja ta została zapoczątkowana w 2002r. natomiast planowane jej zakończenie ma przypadać na drugi kwartał 2004r. W wyniku prowadzonych działań w tym zakresie została zrealizowana:

- dokumentacja techniczna,
- odbudowa jazu i urządzeń piętrzących,
- budowa urządzeń przelewowo-upustowych.

Natomiast obecnie realizowane są następujące prace:

- odbudowa i pogłębianie czaszy zbiornika,
- przeprowadzenie regulacji rzeki.

Poza wyżej wymienionymi inwestycjami powiat uczestniczył w 2002r. w dofinansowaniu następujących przedsięwzięć z zakresu ekologii:

- akcji „Sprzątanie Świata” i „Dzień Ziemi” w gminach,
- Rajdu Ekologicznego,
- konkursów i programów ekologicznych,
- akcji „Czysty Powiat” realizowanego przez Powiatowy Zarząd Dróg Kłobuck,
- zakupu oleju opałowego dla Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku oraz Komisariatu Policji w Krzepicach,
- zakupu gazu do pojazdów samochodów służbowych dla Zespół Opieki Zdrowotnej w Kłobucku,
- montażu dwóch instalacji zasilania gazem silników samochodów służbowych dla Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku.

2.4. Szanse i ograniczenia rozwoju powiatu wynikające ze stanu środowiska

Uwzględniając zmiany środowiskowe, jakie zaszły w ostatnich latach na obszarze powiatu i w jego otoczeniu, dokonano oceny stanu poszczególnych elementów środowiska, określono przyczyny i tendencje ich dotychczasowych przekształceń oraz wskazano aktualne i przewidywane zagrożenia. Na tej podstawie określono przypuszczalne, dalsze kierunki zmian w środowisku powiatu. Synteza stanu środowiska wraz z tendencją jego zmian została przedstawiona w tabeli poniżej (patrz Tabela 19)

Tabela 19. Synteza stanu elementów środowiska i ich przekształceń w powiecie Kłobuckim

Element środowiska	Aktualny stan	Przyczyny aktualnego stanu	Tendencja	Zagrożenia	Perspektywy
Zasoby wód powierzchniowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zadawalający stan czystości rzek szczególnie rzeki Liswarty, ▪ dobrze zachowane obszary źródliskowe, ▪ obszary o małej retencji powierzchniowej, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obszar zanieczyszczenie cieków: nieoczyszczone ścieki bytowo-gospodarcze odprowadzane do wód powierzchniowych, w tym rowami melioracyjnymi; ▪ zanieczyszczenia Liswarty głównie przez rzekę Białą Okszę, ▪ brak systemu podczyszczania ścieków przy drogach o dużym nasileniu ruchu, ▪ załamanie rolnictwa intensywnego jako czynnik poprawy stanu zasobów wód powierzchniowych, ▪ mała ilość zbiorników retencyjnych, 	poprawa stanu czystości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenie jakości wód w rzekach i istniejących zbiornikach retencyjnych przez odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków, ▪ presja na zagospodarowania obszarów źródliskowych (zabudowa), 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość znacznej poprawy jakości wód w związku z porządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej, ▪ wzrost zagrożenia jakości wód w zbiornikach retencyjnych (m.in. Ostrowy) w przypadku niekontrolowanego rozwoju turystyki, ▪ szansa na skuteczną ochronę źródeł i dolin po warunkiem jej ujęcia w planie zagospodarowania przestrzennego,
Wody podziemne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeważnie wysokiej lub średniej jakości; ▪ duży udział zanieczyszczeń związkami azotu, ▪ prawdopodobne zmniejszenie zasobów w związku z istniejącym lejem depresyjnym, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obniżona jakość wód jako efekt zjawisk naturalnych (zawartość żelaza i manganu) i działalności człowieka (zanieczyszczenie bakteriologiczne i azotanami), ▪ czynniki poprawy stanu czystości wód podziemnych: rolnictwa intensywnego, poprawa stanu gospodarki odpadami, 	brak wyraźnych zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ogólnie wysoki stopień zagrożenia wynikający z naturalnej budowy geologicznej (infiltracja zanieczyszczeń bytowych do wód podziemnych z powodu braku izolacji poziomów wodonośnych) ▪ możliwość przenikania metali ciężkich zakumulowanych w glebie, zwłaszcza w przypadku jej zakwaszenia ▪ dzikie wysypiska odpadów ▪ dalsze kurczenie się zasobów – powiat w zasięgu leja depresyjnego, ▪ rurociąg paliwowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dalsza poprawa jakości wód w związku z postępującymi pracami w zakresie porządkowania gospodarki ściekowej, ▪ utrzymanie warunków odtwarzania zasobów wód podziemnych pod warunkiem racjonalnego zagospodarowania terenu (ograniczenie szybkości odpływu powierzchniowego wód),

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Element środowiska	Aktualny stan	Przyczyny aktualnego stanu	Tendencja	Zagrożenia	Perspektywy
Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powiat należy do najczystszych w województwie, ▪ zadawalający (brak przekroczeń wskaźników zanieczyszczeń w punktach monitoringowych), 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak przemysłu „ciężkiego” na terenie powiatu, ▪ poprawa w wyniku znacznego obniżenia emisji pochodzącej z zakładów przemysłowych i energetycznych położonych poza granicami powiatu, ▪ rozpoczęcie termomodernizacji części budynków w powiecie, ▪ główne źródło zanieczyszczeń gazowych i pyłowych - lokalna niska emisja ze źródeł stałych (paleniska domowe) i mobilnych (ruch samochodowy), 	poprawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ spalanie niskiej jakości węgla oraz innych „brudnych” paliw w gospodarstwach domowych, zwłaszcza w przypadku niekorzystnej struktury cen nośników energii cieplnej, ▪ wzrost zanieczyszczenia w wyniku zwiększenia natężenia ruchu samochodowego na drogach lokalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dalsza poprawa pod warunkiem upowszechnienia wykorzystywania gazu i /lub innych „czystych” nośników energii cieplnej, ▪ poprawa jakości powietrza na obszarach zabudowy pod warunkiem wyprowadzenia ruchu tranzytowego, ▪ pogorszenie jakości powietrza w sąsiedztwie planowanych dróg (węzeł Lgota),
Gleby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ słaba bonitacja (przewaga gleb lekkich i kwaśnych), ▪ bardzo mały udział gruntów zdegradowanych, ▪ zanieczyszczenie metalami ciężkimi (m.in. gminy Kłobuck, Wręczyca Wielka, Krzepice). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zanieczyszczenie metalami ciężkimi spowodowane częściowo czynnikami naturalnymi (płytkie zaleganie warstw kruszonośnych) a częściowo działalnością przemysłu (wydobycie rud), 	brak wyraźnych zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenie erozją części obszaru powiatu, ▪ brak nowych źródeł zanieczyszczenia metalami ciężkimi (poza lokalnym oddziaływaniem sieci transportowej), ▪ zagrożenie degradacją gleb w sąsiedztwie planowanego węzła drogowego z autostradą A1, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rewitalizacja gruntów zdegradowanych (spontaniczna lub w wyniku zamierzonych działań), ▪ stopniowa detoksykacja gleb zanieczyszczonych metalami ciężkimi, którą może przyśpieszyć kontynuacja wapnowania, ▪ zagospodarowanie pod uprawy nieżywnościowe części gruntów obecnie odłogowanych,
Rzeźba terenu i struktura geologiczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ urozmaicona rzeźba terenu o wielu naturalnych cechach; większe przekształcenia tylko w południowej części powiatu, ▪ słabo przekształcona struktura geologiczna, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak przemysłu ciężkiego i zabudowy miejskiej, ▪ liczne wyrobiska po surowcach skalnych na całym obszarze, ▪ przekształcenia terenu spowodowane wydobyciem rud żelaza w gminach Wręczyca Wielka (okolic miejscowości Kalej, Grodziska, Golce) i Panki, ▪ rowy melioracyjne w dolinie Liswarty i Pankówki. 	brak wyraźnych zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ presja społeczna na intensyfikację zagospodarowania terenu, ▪ zagrożenie ciągłości przestrzeni otwartej mogące wystąpić w przypadku niewłaściwego zagospodarowania gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiana warunków krajobrazowych i spowodowana nowymi sposobami zagospodarowania terenów, ▪ poprawa walorów krajobrazowych w wyniku realizacji zadań Programu,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Element środowiska	Aktualny stan	Przyczyny aktualnego stanu	Tendencja	Zagrożenia	Perspektywy
Zasoby przyrody ożywionej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dominujący udział terenów aktywnych przyrodniczo, ▪ bogactwo zbiorowisk roślinnych oraz gatunkowe flory i fauny, ▪ duże znaczenie przyrody powiatu w sieci powiązań regionalnych i krajowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mozaika zbiorowisk leśnych, zaroślowych, murawowych, łąk, pastwisk, pól uprawnych, szuwarów jako efekt słabego zaludnienia, ▪ naturalne (spontaniczne) odtworzenie roślinności na terenach dawnej działalności wydobywczej i komunalnej, ▪ zachowanie ciągłości przestrzennej ekologicznego systemu powiatu, 	brak wyraźnych zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ naruszenie ciągłości przestrzennej w wyniku rozwoju rozproszonych systemów osadniczych i sieci transportowej, ▪ zmniejszenie różnorodności siedliskowej w przypadku zainwestowania terenów źródłiskowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zachowanie przynajmniej części obszarów cennych przyrodniczo pod warunkiem wprowadzenia zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego i powołania prawnych form ochrony,
Obszary zalewowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ utrzymujące się zagrożenie powodziowe terenów w dolinie Liswarty i Pankówki, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wkroczenie zabudowy w obręb naturalnej strefy zalewowej, 	brak wyraźnych zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ presja na zainwestowanie terenów zalewowych na zawalu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszenie zagrożenia w wyniku obwałowania Liswarty i Pankówki, ▪ wykluczenie nowej zabudowy w obszarach zalewowych,
Hałas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sprzyjający klimat akustyczny z wyjątkiem niektórych terenów zabudowy (głównie przy drogach krajowych), 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ruch tranzytowy samochodów ciężarowych, 	brak wyraźnych zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pogarszanie klimatu akustycznego w okresach zwiększonego nasilenia ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ likwidacja dotychczasowego problemu przez wyprowadzenie ruchu tranzytowego z zabudowanych obszarów, ▪ pojawienie się uciążliwości akustycznych w sąsiedztwie planowanego węzła Lgota,
Obciążenie środowiska odpadami¹	<ul style="list-style-type: none"> ▪ z roku na rok coraz więcej odpadów objętych jest zorganizowaną zbiórką odpadów, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak kompleksowego rozwiązania w skali powiatu i województwa, ▪ pojawianie się dzikich wysypisk, szczególnie przy drogach i w lasach 	poprawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie ilości dzikich wysypisk przy drogach, ▪ potencjalne ryzyko skażenia środowiska odpadami niebezpiecznymi pochodzącymi ze strumienia odpadów komunalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ docelowe rozwiązanie problemu odpadów w wyniku realizacji gminnych, powiatowego i wojewódzkiego planu gospodarki odpadami,

¹ Aktualny stan gospodarki odpadami scharakteryzowano w Planie Gospodarki Odpadami

Z analizy informacji o środowisku gminy oraz tendencji jego przekształceń wynika zasadnicza

Stan środowiska w powiecie Kłobuckim jest ogólnie korzystny i stanowi przesłankę do pomyślnego jego rozwoju.

Kluczowymi zadaniami, które trzeba wykonać aby problemy środowiskowe nie stały się barierą rozwoju powiatu, są przede wszystkim:

- rozwiązanie problemu ścieków bytowych poprzez skanalizowanie gmin powiatu,
- ograniczenie niskiej emisji,
- przyjazne środowisku zagospodarowanie gruntów wyłączonych z produkcji żywności,
- systemowe rozwiązanie gospodarki odpadami.

Szans rozwoju powiatu należy upatrywać w następujących uwarunkowaniach środowiskowych:

- posiadanie znacznych zasobów przestrzeni otwartej, dogodnej dla zainwestowania w sposób przyjazny środowisku, w tym gruntów wyłączonych z produkcji rolnej oraz gruntów przy trasach komunikacyjnych,
- posiadanie znacznych walorów przyrodniczo-krajobrazowych mogących stanowić podstawę rozwoju turystyki,
- posiadanie własnych zasobów wód podziemnych,
- możliwość promocji powiatu jako jednego z najczystszych w województwie

Czynnikiem uszczuplającym zasoby przyrody powiatu, naruszającym ład przestrzenny i wpływającym negatywnie na wszystkie elementy środowiska będą inwestycje drogowe. Z drugiej strony jednak, realizacja rozbudowy sieci dróg przyczyni się do aktywizacji gospodarczej gmin powiatu i pośrednio przyspieszy rozwiązanie problemów inwestycyjnych w dziedzinie infrastruktury, w tym związanej z ochroną środowiska.

3. ANALIZA MOŻLIWOŚCI POWIATU W ZAKRESIE WEWNĘTRZNEGO I ZEWNĘTRZNEGO FINANSOWANIA ZADAŃ W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA

3.1. Sprawozdanie ekonomiczne z budżetu powiatu za lata 2002-2003

W poniższej tabeli (Tabela 20) przedstawiono wykonanie budżetu powiatu kłobuckiego w roku 2002 oraz plan budżetu na rok 2003, ze wskazaniem głównych źródeł dochodów, w podziale na:

- dochody własne, które stanowią średnio 8,3% dochodów,
- udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, który kształtuje się na poziomie średnim w wysokości 1,6% dochodów,
- subwencje, które kształtują się na poziomie 50,9% dochodów,
- dotacje, które kształtują się na poziomie 39,2% dochodów.

Po stronie wydatków wyróżnić należy dwie kategorie:

- wydatki bieżące, które stanowią 97,7% ogółu wydatków,
- wydatki majątkowe (w nich zaś 100,0% stanowią wydatki inwestycyjne), które stanowią 2,3% ogółu wydatków.

Tabela 20. Syntetyczne zestawienie źródeł dochodów i wydatków budżetowych powiatu kłobuckiego w latach 2002 - 2003 [zł]

Wyszczególnienie	Wykonanie 2002	Plan 2003
DOCHODY	31 022 414	24 125 183
Własne	2 206 769	2 310 510
Udział w podatkach stanowiących dochód państwa	396 778	469 031
Subwencje	13 316 382	14 225 757
Dotacje	15 102 485	7 119 885
PRZYCHODY	2 140 856	234 348
w tym środki ze spłat pożyczek i kredytów udzielonych ze środków publicznych	2 000 000	0
w tym wolne środki	140 856	234 348
WYDATKI	31 398 727	22 393 022
Wydatki bieżące	30 776 009	21 799 622
w tym na obsługę długu	211 402	228 502
Wydatki majątkowe	622 718	593 400
w tym inwestycyjne	622 718	593 400
WYNIK	1 406 060	1 966 509

Dynamika zmian przedstawia się następująco (Tabela 21).

Tabela 21. Dynamika zmian głównych pozycji budżetowych powiatu kłobuckiego w latach 2002 - 2003 [zł]

Wyszczególnienie	2003/2002
DOCHODY	77,8%
Własne	104,7%
Udział w podatkach stanowiących dochód państwa	118,2%
Subwencje	106,8%
Dotacje	47,1%
WYDATKI	71,3%
Wydatki bieżące	70,8%
Wydatki majątkowe	95,3%

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że w roku 2003 dochody powiatu spadły o 22,2% w stosunku do roku 2002. Największy spadek odnotowano w pozycji dotacje.

Analizując wydatki należy stwierdzić, że również one zmniejszyły się o 28,7%, w stosunku do roku 2002. Po stronie wydatków wydatki bieżące maleją szybciej niż majątkowe. Należy stwierdzić, że wydatki zmalowały szybciej niż dochody.

3.2. Analiza wskaźnikowa zdolności kredytowej jednostki administracyjnej

Wskaźniki charakteryzujące zdolność kredytową powiatu przedstawiają się następująco wg tabeli poniżej (Tabela 22).

Wskaźnik dochodowości jest miernikiem zamożności. Im wyższy poziom tego wskaźnika tym powiat z większą łatwością wykonuje zadania publiczne na rzecz swoich mieszkańców.

Wskaźnik inwestycyjny określa udział inwestycji w wydatkach i jest związany z poziomem zamożności powiatu.

Wskaźnik zadłużenia 1 określa na ile powiat będzie mógł prowadzić obsługę bieżących zobowiązań na poziomie dochodów wykonanych w roku ubiegłym.

Wskaźnik zadłużenia 2 określa, czy zadłużenie powiatu nie przekroczy 15% wysokości dochodów.

Wskaźnik możliwości zadłużenia określa relację długu powiatu w stosunku do dochodów w roku bieżącym (max 60% dochodów).

Wskaźnik struktury 1 określa poziom środków własnych powiatu. Dopełnienie do stu określa udział uzyskanych środków obcych w środkach finansowych.

Wskaźnik struktury 2 określa poziom wydatków poniesionych na realizację zadań własnych. Dopełnienie do stu tego wskaźnika określa udział spłat pozyskanych środków obcych w środkach finansowych.

Poziom wydatków finansowych określa stopień obciążenia powiatu z tytułu obsługi zadłużenia.

Tabela 22. Wskaźniki finansowe dla oceny zdolności kredytowej powiatu

Lp.	Wskaźniki	Opis wskaźnika	Wykonanie 2002	Plan 2003
1	Wskaźnik dochodowości	dochody powiatu na jednego mieszkańca	360,7	288,8
2	Poziom wydatków inwestycyjnych w wydatkach	wydatki inwestycyjne / wydatki	2,0%	2,6%
3	Wskaźnik zadłużenia 1	obsługa zobowiązań w roku bieżącym / dochody budżetu ogółem zrealizowane w roku poprzednim	Brak danych	7,1%
3a	Wskaźnik zadłużenia 2	(rata kredytów i pożyczek + odsetki)/dochody budżetu w roku bieżącym < 15%	5,2%	9,1%
4	Wskaźnik możliwości zadłużenia powiatu	kwota zadłużenia/dochody budżetu w roku bieżącym <60%	12,9%	10,8%
5	Struktura 1	dochody zrealizowane w roku bieżącym / dochody + przychody budżetu zrealizowane w roku bieżącym	93,5%	99,0%
6	Struktura 2	wydatki zrealizowane w roku bieżącym / wydatki + rozchody zrealizowane w roku bieżącym	95,7%	91,9%
7	Poziom wydatków finansowych	wydatki finansowe w roku bieżącym / wydatki roku bieżącego	5,2%	9,8%

Z analizy powyższych wskaźników wynika, że:

- wskaźnik dochodowości kształtuje się w dolnych granicach wśród innych powiatów,
- wydatki inwestycyjne są niskie i nie przekraczają 2,6%,
- wskaźnik zadłużenia 2 i wskaźnik możliwości zadłużania w żadnym z analizowanych lat nie przekracza wartości granicznej,
- wskaźnik struktury 1 mówi, że powiat w niewielkim stopniu posiłkuje się długiem.

3.3. Ocena wydatków na ochronę środowiska

Głównym źródłem finansowania wydatków na ochronę środowiska jest Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Analizując wykonania Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej powiatu kłobuckiego z roku 2002 i plan na rok 2003 można wydzielić wydatki majątkowe i bieżące.

Zestawienie dochodów, jak i wydatków PFOŚiGW przedstawia poniższa tabela (Tabela 23).

Tabela 23. Wykonania PFOŚiGW w roku 2002 i plan na rok 2003

Wyszczególnienie	Wykonanie 2002	Plan 2003
DOCHODY	105 598,68	163 877,20
Stan funduszu na początek okresu	24 160,14	6 033,72
Przychody PFOŚiGW	81 438,54	157 843,48
WYDATKI	99 564,96	120 871,63
dotacje celowe dla jednostek sektora finansów publicznych	47 961,53	44 780,00
dotacje celowe dla jednostek nie należących do sektora finansów publicznych	11 000,00	0,00
zakup materiałów i wyposażenia	12 044,84	2 322,92
zakup pomocy naukowych i książek	108,00	0,00
zakup usług pozostałych	17 315,60	65 918,74
inwestycje	11 134,99	7 849,97
Stan funduszu na koniec okresu	6 033,72	43 005,57

Analizując wykonania PFOŚiGW w roku 2002 oraz plan funduszu na rok 2003 należy stwierdzić, że:

- w roku 2002 dotacje celowe stanowią 59,1% ogółu wydatków, natomiast w roku 2003 37,0%,
- na wydatki bieżące tj. zakup materiałów, wyposażenia, pomocy naukowych oraz usług pozostałych wydatkowano odpowiednio 29,6% w roku 2002 i 56,5% w roku 2003 ogółu wydatków,
- natomiast wydatki inwestycyjne stanowią 11,2% w roku 2002 i 6,5% w roku 2003 ogółu wydatków.

3.4. Prognoza dochodów i wydatków na lata 2004-2007

W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków budżetowych uwzględniających trendy i kierunki rozwoju ekonomicznego powiatu został opracowany zestaw założeń. Podstawą do opracowania jest projekt budżetu na rok 2003, który został przygotowany w oparciu o najbardziej aktualne wytyczne Ministerstwa Finansów, ale w sposób syntetyczny.

3.4.1 Dochody budżetowe 2004-2007

- Jako podstawę planowania przyjęto dochody z projektu budżetu na rok 2003,
- Zaplanowano wzrost poszczególnych źródeł dochodów o wskaźnik inflacji,
- Prognozowana wysokość inflacji

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007
Wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (inflacja)	3,2%	3,1%	2,9%	2,5%

Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i szacunki własne

3.4.2 Wydatki budżetowe

- Jako podstawę planowania przyjęto wydatki budżetowe na rok 2003,
- Zaplanowano wzrost poszczególnych grup wydatków bieżących o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (inflacja),
- Zaplanowano wzrost wydatków majątkowych o wskaźnik wzrostu cen produkcji przemysłowej,
- Prognoza wskaźników:

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007
Wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (inflacja)	3,2%	3,1%	2,9%	2,5%
Wskaźnik wzrostu cen produkcji przemysłowej	2,0%	1,5%	2,0%	2,0%

Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i szacunki własne

Prognozę budżetu powiatu przedstawia poniższa tabela (Tabela 24).

Tabela 24. Prognoza budżetu powiatu kłobuckiego na lata 2004-2007

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007
DOCHODY	28 164 939	30 499 002	32 863 403	38 023 738
Własne	2 384 446	2 458 364	2 529 657	2 592 898
Udział w podatkach stanowiących dochód państwa	484 040	499 045	513 518	526 355
Subwencje	14 680 981	15 136 092	15 575 038	15 964 414
Dotacje	7 347 721	7 575 501	7 795 190	7 990 070
Dotacje z UE	2 873 356	4 093 906	6 450 000	10 950 000
PRZYCHODY	2 398 766	4 303 988	2 307 713	3 298 838
<i>w tym kredyty i pożyczki</i>	2 398 766	4 303 988	2 307 713	3 298 838
WYDATKI	29 989 404	33 504 219	34 327 761	40 174 116
Wydatki bieżące	22 817 210	23 524 543	24 206 755	24 825 666
<i>w tym na obsługę długu</i>	53 073	226 558	403 641	511 701
Wydatki majątkowe	7 172 194	9 979 676	10 121 006	15 348 450
ROZCHODY	179 907	562 676	843 354	1 148 459

Z przedstawionego w rozdziale 5 harmonogramu wydatków na ochronę środowiska w latach 2004-2007 wynikają następujące wnioski:

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007
Wydatki na ochronę środowiska	6 071 711	9 832 556	9 526 950	15 348 450
wydatki bieżące	47 950	83 950	70 450	75 450
wydatki majątkowe	6 023 761	9 748 606	9 456 500	15 273 000

- wydatki majątkowe na ochronę środowiska kształtują się przeciętnie w wysokości 99% ogółu wydatków przeznaczanych na ten cel,
- wydatki majątkowe na ochronę środowiska przekraczają możliwości finansowe powiatu, stąd konieczne jest pozyskanie środków zewnętrznych, głównie bezzwrotnych dotacji z funduszy unijnych oraz preferencyjnych pożyczek i dotacji z WFOŚiGW w Katowicach, a także NFOŚiGW.

4. CELE ŚRODOWISKOWE POWIATU I ICH ZGODNOŚĆ Z POLITYKĄ EKOLOGICZNĄ PAŃSTWA ORAZ WOJEWÓDZTWA

Całokształt celów i priorytetów ekologicznych wynika z licznych zapisów „II Polityki ekologicznej państwa” i stanowiącej jej kontynuację „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. W „II Polityce (...)” określono zakres dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskowego (rozdział 1, pkt 32) oraz liczne zagadnienia szczegółowe (rozdziały 2 i 3). Przyczyniają się one także do realizacji priorytetowego kierunku rozwoju województwa śląskiego „poprawa jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym zwiększenie atrakcyjności terenu” sprecyzowanego w „Strategii rozwoju województwa śląskiego”.

Realizacja przyjętych przez powiat celów i priorytetów jest spójny z przyjętymi programami i zadaniami określonymi w „**Strategii rozwoju powiatu kłobuckiego na lata 2000-2010**” w zakresie:

➔ **celu strategicznego nr 4 – Poprawa stanu środowiska naturalnego**

- *celu operacyjnego 4.1 – Zmniejszenie zagrożeń ekologicznych i w tym*
  - *Programu 4.1.1 – Zwiększenie powierzchni zalesionych i zadrzewionych,*
  - *Programu 4.1.2. – Zagospodarowanie Dorzecza Liswarty.*

➔ **celu strategicznego nr 5 – Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej**

- *celu operacyjnego 5.1 – Poprawa stanu gospodarki ściekowej i utylizacji odpadów oraz zbiorników retencyjnych i w tym*
  - *Programu 5.1.1 – Zwiększenie udziału ścieków oczyszczonych,*
  - *Programu 5.1.2. – Poprawa zagospodarowania odpadów stałych*
  - *Programu 5.1.3 – Budowa zbiorników retencyjnych oraz jazów i urządzeń piętrzących,*
  - *Programu 5.1.4 – Poprawa regulacji stosunków wodnych*
  - *Programu 5.1.5 – Powołanie policji ekologicznej w powiecie*
  - *Programu 5.1.6 – Wykorzystanie możliwości jakie niesie za sobą budowa magistrali gazowej*

➔ **celu strategicznego nr 1 – Rozwój potencjału gospodarczego powiatu kłobuckiego**

- *celu operacyjnego 1.4 – Uczynienie z turystyki i rekreacji dziedziny aktywności gospodarczej.*

W oparciu o wytyczne Ministerstwa Środowiska (lipiec, 2002), konsultacje z Władzami Starostwa oraz przedstawicielami gmin powiatu kłobuckiego wyznaczono cele i priorytety konieczne do osiągnięcia w perspektywie długofalowej tj. w latach 2008 – 2011 i krótkofalowej tj. w latach 2004 – 2007. Materiały ze spotkania warsztatowego z przedstawicielami społeczności lokalnej zostały przedstawione w Załączniku 3 niniejszego opracowania.

Wyznaczone cele i priorytety na lata 2007-2011 zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 25. Zestawienie celów i priorytetów ekologicznych powiatu kłobuckiego na lata 2007-2011

Priorytet	Wyszczególnienie	do 2007	po 2007
CEL I: UTRZYMANIE DOBREJ JAKOŚCI POWIETRZA			
Priorytet I.1	Wspieranie wykorzystania nośników energii przyjaznych środowisku	X	X
Priorytet I.2	Termomodernizacja obiektów Starostwa i jednostek organizacyjnych Powiatu	X	X
Priorytet I.3	Rozwój infrastruktury drogowej	X	X
Priorytet I.4	Rozwój sieci tras rowerowych	X	X
CEL II: POPRAWA BILANSU HYDROLOGICZNEGO			
Priorytet II.1	Rozbudowa systemu małej retencji	X	X
Priorytet II.2	Melioracje nawadniające na obszarach o deficycie wodnym	X	X
Priorytet II.3	Działania sprzyjające zwiększeniu retencyjności lokalnych zlewni	X	X
Priorytet II.4	Działania na rzecz racjonalizacji zużycia wody	X	X
CEL III. POPRAWA JAKOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH			
Priorytet III.1	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w ramach gmin i związków międzygminnych	X	X
Priorytet III.2	Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (zwłaszcza z terenów rolniczych) ze źródeł obszarowych	X	X
Priorytet III.3	Ograniczenie zagrożeń związanych z liniowymi źródłami zanieczyszczeń (główne drogi)	X	X
CEL IV. MINIMALIZACJA ZAGROZEŃ DLA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH			
Priorytet IV.1	Uzupełnienie stref ochronnych ujęć wody	X	-
Priorytet IV.2	Wyeliminowanie zagrożeń związanych z gospodarką odpadami	X	-
CEL V. ZACHOWANIE NATURALNEJ RZEŻBY TERENU I LIKWIDACJA POWSTAŁYCH SZKÓD			
Priorytet V.1	Rekultywacja terenów przemysłowych na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska	X	X
Priorytet V.2	Rekultywacja pozostałych terenów	X	X
CEL VI. RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW GLEBOWYCH I SUROWCÓW MINERALNYCH			
Priorytet VI.1	Działania przeciwozyjne	X	X
Priorytet VI.2	Wapnowanie gleb na terenach rolniczych	X	X
Priorytet VI.3	Wspieranie rolnictwa ekologicznego oraz rolnictwa integrowanego	X	X
Priorytet VI.4	Dostosowanie drzewostanów leśnych do warunków siedliskowych	X	X
Priorytet VI.5	Kojarzenie rekultywacji terenów po eksploatacji surowców mineralnych z małą retencją	X	X
CEL VII. ZACHOWANIE I WZROST RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ			
Priorytet VII.1	Zagospodarowanie obiektów chronionych i cennych przyrodniczo, w tym ostoi NATURA 2000 oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na ten cel	X	X
Priorytet VII.2	Renaturyzacja ekosystemów wodno-błotnych, w szczególności dolin małych cieków	X	X
CEL VIII. ZACHOWANIE DOBREGO KLIMATU AKUSTYCZNEGO I UTRZYMANIE POZIOMÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH PONIŻEJ POZIOMÓW DOPUSZCZALNYCH			
Priorytet VIII.1	Ewidencja źródeł promieniowania niejonizującego i określenie poziomów zagrożeń	X	X
Priorytet VIII.2	Rozpoznanie stref zagrożenia hałasem komunikacyjnym (mapa akustyczna)	X	X
Priorytet VIII.3	Wspieranie działań na rzecz ograniczenia istniejących uciążliwości akustycznych	X	X
CEL IX. BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE (POWODZIE, POŻARY, ZAGROŻENIA CHEMICZNE)			
Priorytet IX.1	Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania zachowań w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska	X	X
Priorytet IX.2	Budowa systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach ekologicznych, z wykorzystaniem Internetu	X	X
Priorytet IX.3	Utworzenie stacji monitoringu przeciwpowodziowego	X	X
Priorytet IX.4	Zwiększenie możliwości zwalczania zagrożenia pożarowego, powodziowego oraz chemicznego	X	X

CEL X. EDUKACJA EKOLOGICZNA I PROMOCJA WALORÓW PRZYRODNICZYCH POWIATU			
Priorytet X.1	Rozwój form edukacji ekologicznej dla wszystkich grup wiekowych i różnych grup zawodowych	X	X
Priorytet X.2	Dostosowanie treści programów szkolnych (edukacja ekologiczna, edukacja regionalna, wiedza o społeczeństwie) do uwarunkowań przyrodniczych i społecznych powiatu	X	X
Priorytet X.3	Zainicjowanie i realizacja programu promocji przyrodniczo-krajobrazowych walorów powiatu	X	X
Priorytet X.4	Wyznaczanie i realizacja ścieżek turystyczno-edukacyjnych	X	X

5. ZADANIA SZCZEGÓŁOWE W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘĆ PRIORYTETOWYCH, W PODZIALE NA ZADANIA WŁASNE I KOORDYNOWANE

W myśl sformułowanych przez Ministerstwo Środowiska „Wytycznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” (2002r.) przyjęte zadania podzielono na:

- **zadania własne powiatu (W)** (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu);
- **zadania koordynowane (K)** (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym).

Autorzy opracowania ponadto wprowadzili tzw. **zadania wspierane (Ws)** (pod zadaniem wspieranym należy rozumieć takie zadanie, którego realizacja leży poza obowiązkami starostwa. Władze powiatu przewidują wsparcie podmiotu realizującego zadanie, przy czym forma wsparcia może być organizacyjna i/lub finansowa).

Zadania wspierane mieszczą się w kategorii zadań koordynowanych wyróżnionych w wytycznych rządowych.

Zadania ponadto zostały pogrupowane według przyjętych celów:

- I. **Utrzymanie dobrej jakości powietrza**
- II. **Poprawa bilansu hydrologicznego**
- III. **Poprawa jakości wód powierzchniowych**
- IV. **Minimalizacja zagrożeń dla jakości wód podziemnych**
- V. **Zachowanie naturalnej rzeźby terenu i likwidacja powstałych szkód**
- VI. **Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i surowców mineralnych**
- VII. **Zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej**
- VIII. **Zachowanie dobrego klimatu akustycznego i utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych**
- IX. **Bezpieczeństwo ekologiczne (powodzie, pożary, zagrożenia chemiczne)**
- X. **Edukacja ekologiczna i promocja walorów przyrodniczych powiatu**

Realizacja zadań pozwoli poprawić stan środowiska Powiatu oraz zachować jego najcenniejsze elementy.

Tabela 26. Zbiorcze zestawienie przewidywanych środków finansowych na realizację zadań w zakresie ochrony środowiska z wyszczególnieniem źródeł i mechanizmów finansowania

(Załącznik 1a)

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Tabela 27. Harmonogramy uruchamiania środków finansowych dla krótkoterminowych zadań własnych

Nr zadania	Zadania	2004	2005	2006	2007	SUMA
		[zł]				
I.2.1	Termomodernizacja Zespołów Szkół w Kłobucku i Krzepicach	1 802 700	3 944 700			5 747 400
I.2.2	Termomodernizacja Szpitala Rejonowego w Kłobucku			260 000		260 000
I.2.3	Termomodernizacja Szpitala Rejonowego w Krzepicach			176 000		176 000
I.2.4	Termomodernizacja Przychodni Rejonowej nr 1 w Kłobucku			164 000		164 000
I.2.5	Termomodernizacja Przychodni Rejonowej nr 2 Kłobucku			8 500		8 500
I.2.6	Termomodernizacja Przychodni Rejonowej Krzepice			148 000		148 000
I.2.7	Termomodernizacja pozostałych obiektów ZOZ				573 000	1 573 000
II.4.1	Wprowadzenie systemów pomiarowych zużycia wody w obiektach należących do Starostwa	2 500	2 500			5 000
II.4.2	Propagowanie wprowadzania systemów pomiarowych zużycia wody w systemach gospodarczych i komunalnych	250	250	250	250	1 000
II.4.3	Propagowanie wykorzystania wód deszczowych w celach bytowych i gospodarczych	100	100	100	100	1 000
III.1.2	Propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni na obszarach zabudowy rozproszonej, nie objętych scentralizowanym systemem odprowadzania ścieków	100	100	100	100	1 000
III.3.1	Rozpoznanie potrzeb w zakresie podczyszczania wód opadowych/roztopowych z odwodnienia dróg powiatowych			24 000		24 000
V.1.1	Przeprowadzenie kompleksowej inwentaryzacji terenu powiatu w zakresie istniejących terenów wymagających rekultywacji	5 000				5 000
	<i>Rekultywacja dwóch hałd po eksploatacji rud żelaza w okolicy miejscowości Golce w gminie Wręczyca Wielka</i>		20 000	20 000		40 000
	<i>Rekultywacja hałdy po eksploatacji rud żelaza w okolicy miejscowości Grodzisko w gminie Wręczyca Wielka</i>				20 000	40 000
	<i>Rekultywacja hałdy po eksploatacji rud żelaza w okolicy miejscowości Kalej w gminie Wręczyca Wielka</i>					40 000
V.1.2	Inwentaryzacja terenów zdegradowanych, na których przekroczone zostały standardy jakości gleby lub ziemi	1 000	1 000	1 000	1 000	7 000
VI.1.3	Uzupełnieni zieleni śródmiejskiej na terenie użytkowanym przez Starostwo i jego jednostki	1 000	1 000	1 000	1 000	
VIII.2.2	Badania hałasu w przypadku wyraźnej potrzeby (miejsca uciążliwe, protesty mieszkańców) - zadanie to głównie dotyczy miasta Kłobuck, Krzepice gminy Opatów)	8 000	8 000	8 000	8 000	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Nr zadania	Zadania	2004	2005	2006	2007	SUMA
		[zł]				
VIII.3.2	Poprawa stanu technicznego dróg powiatowych poprzez planowe remonty i modernizacje dróg					
	<i>Remont DP Miedźno-Ostrowy nr 08248 w miejscowości Miedźno (dł.900 m)</i>	679 894				679 894
	<i>Remont DP Starokrzepice - Podłęże Szlacheckie nr 08252 w miejscowości (dł.1700 m)</i>	1 446 810				1 446 810
	<i>Remont DP Kuków - Zwierzyniec I (dł.3,075 m)</i>	1 735 902				1 735 902
	<i>Modernizacja DP Praszczki - Kałmuki - Hutka - Kłobuck w miejscowości Kałmuki (dł. 500 m)</i>	100 000				100 000
	<i>Remont DP Lipie - Zbory (dł. 500m)</i>		1 800 000			1 800 000
	<i>Remont DP Więcki - Wąsosz (dł. 3100 m)</i>		1 263 906			1 263 906
	<i>Remont DP Praszczki - Hutka - Kłobuck (dł.2590 m)</i>		2 090 000			2 090 000
	<i>Remont DP Wrzosey - Wilcza Góra - Kuleje (dł.1250 m)</i>		250 000			250 000
	<i>Remont DP Kostrzyna - Przystajń (dł. 1600 m)</i>		300 000			300 000
	<i>Remont DP Ostrowy - Nowa Wieś (dł. 5700 m)</i>			2 800 000		2 800 000
	<i>Remont Dp Wilkowiecko - Kłobuck (dł. 5000 m)</i>			2 800 000		2 800 000
	<i>Remont DP Lipie - Rębielice Szlacheckie - Zbory (dł. 2570 m)</i>			3 000 000		3 000 000
	<i>Remont DP Truskolasy - Zamłynie (dł. 3000 m)</i>				3 000 000	3 000 000
	<i>Remont DP Nowa Wieś - Brzózki - Dąbrówka (dł. 4000 m)</i>				3 600 000	3 600 000
	<i>Remont DP Lgota - Szarlejka (dł. 1500 m)</i>				1 200 000	1 200 000
	<i>Remont DP Panki - Krzepice (dł. 1500 m)</i>				1 300 000	1 300 000
	<i>Remont DP Danków - Popowice - Wilkowiecko (dł. 1000 m)</i>				1 000 000	1 000 000
<i>Remont DP Stanisławów - Julianów (dł. 1570 m)</i>				1 500 000	1 500 000	
<i>Remont DP Stacja kolejowa Krzepice - Zajączki I i II - Lipie (dł. 2940 m)</i>				3 000 000	3 000 000	
IX.1.1	Prowadzenie ustawicznej akcji edukacyjnej z wykorzystaniem lokalnych środków masowego przekazu oraz Internetu	2 000	2 000	2 000	2 000	14 000
IX.1.1	Integracja systemów informacji o środowisku i jego zagrożeniach (WIOS, leśnictwo, straż pożarna, SANEPID, RZGW, IMGW) z wykorzystaniem Internetu	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
IX.1.3	Kontynuacja dofinansowania dla tzw. patroli ekologicznych, których realizatorem jest Powiatowy zarząd Dróg	1 000	1 000	1 000	1 000	5 000
IX.1.5	Wdrożenie ruchomej jednostki pomiarowej dla monitoringu czystości wód i powietrza					b.d.
IX.3.1	Doposażenie Straży Pożarnej w środki ratownictwa – likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń	5 000	5 000	5 000	5 000	35 000
	<i>Zakup specjalistycznego samochodu ratownictwa ekologicznego i chemicznego</i>					800 000

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU KŁOBUCKIEGO

Nr zadania	Zadania	2004	2005	2006	2007	SUMA
		[zł]				
IX.3.4	Uruchomienie bazy danych zdarzeń				5 000	5 000
X.1.1	Opracowanie i upowszechnienie materiałów informacyjnych na temat zasad korzystania z publicznie dostępnej informacji o środowisku	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
X.1.7	Kontynuacja akcji dla PZD "Czysty powiat"	1 000	1 000	1 000	1 000	5 000
X.1.8	Edukacja pozaszkolna na rzecz poszanowania zasobów dzikiej przyrody i zieleni urządzonej	1 000	1 000	1 000	1 000	7 000
X.2.1	Wyposażenie szkół ponadgimnazjalnych w przenośne zestawy monitoringu środowiska					10 000
X.2.2	Wsparcie finansowe przedsięwzięć w zakresie ścieżki międzyprzedmiotowej „edukacja ekologiczna” w szkołach ponadgimnazjalnych	1 000	1 000	1 000	1 000	7 000
X.2.3	Inicjowanie projektów związanych z edukacją ekologiczną w szkołach ponadgimnazjalnych					b.d.
X.2.4	Zakup / dofinansowanie zakupu podręczników i programów edukacji ekologicznej dla szkół ponadgimnazjalnych	500	500	500	500	3 500
X.3.1	Zorganizowanie konferencji (symposium) poświęconej problematyce ochrony przyrody na terenie powiatu kłobuckiego		1 000	1 000	1 000	6 000
X.3.2	Propagowanie walorów przyrodniczych powiatu (wydawnictwa zwarte, czasopisma, Internet, rozgłośnie radiowe i telewizyjne)		5 000	5 000	5 000	30 000

6. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU

Proces zarządzania środowiskiem spoczywa na władzach lokalnych. Mając na uwadze spójność koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych a także współpracę z pozostałymi partnerami, zarządzanie środowiskiem powiatu kłobuckiego przy pomocy Programu Ochrony Środowiska wymagać będzie ustalenia roli i zakresu działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację, struktury organizacji Programu oraz systemu monitoringu.

Partnerzy – podmioty realizujące Program nie stanowią grupy jednorodnej. Należą do nich m.in. struktury administracyjne władz samorządowych obszaru. Do nich należy bezpośrednie zarządzanie Programem. Władze Powiatu pełnią w odniesieniu do Programu kilka funkcji. Jedną z ważniejszych jest **funkcja regulacyjna**, na którą składają się akty prawa lokalnego – uchwały oraz decyzje administracyjne związane odpowiednio z określonymi obszarami zagadnień środowiskowych. Władze pełnią również **funkcje wykonawcze** (zadania wynikające z ustaw) i kontrolne. Pożądane jest, aby władze powiatu pełniły również **funkcje wspierające** dla podmiotów zaangażowanych w rozwój gmin oraz **funkcje kreujące** działania ukierunkowane na poprawę środowiska.

Inną grupą są partnerzy wykonujący zadania Programu, a jeszcze inną społeczność lokalna będąca zarazem beneficjentem jego rezultatów.

Zarządzanie środowiskiem realizowane zgodnie z zasadami Zrównoważonego Rozwoju posługuje się określonymi instrumentami o charakterze prawnym, finansowym i społecznym. Instrumenty te mają charakter uniwersalny a ich zastosowanie ma miejsce na poszczególnych szczeblach administracyjnych.

Do podstawowych instrumentów prawnych odnoszących się do zagadnień ochrony środowiska należą: standardy i normy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność administracyjna, karna i cywilna. Głównymi instrumentami finansowymi są opłaty ekologiczne, kary, fundusze celowe, ulgi podatkowe. Wśród instrumentów o charakterze społecznym wyróżniamy dostęp do informacji, komunikację społeczną, edukację i promocję ekologiczną.

6.1. Struktura organizacyjna zarządzania Programem Ochrony Środowiska

Nadzór nad realizacją programu w praktyce oznacza określenie zasad zarządzania nim wraz z ustaleniem mechanizmu monitorowania jego realizacji. Powiatowy Program Ochrony Środowiska jest dokumentem o charakterze strategicznym. Stanowi instrument realizacji prawa miejscowego (gminy powiatu) pozostając w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania oraz decyzjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych. Samorząd powiatowy posiada kompetencje pozwalające mu realizować zawarte w programie cele i zadania. Aby jednak ta realizacja przebiegała spójnie z polityką regionalną konieczne jest przygotowanie struktur administracyjnych do ścisłej współpracy z organami dysponującymi znacznie szerszymi uprawnieniami wynikającymi z ich kompetencji. Nie mniej ważnym jest wewnętrzny system usprawnień związanych z przepływem informacji i kompletnością decyzji administracyjnych wydawanych na szczeblu powiatowym.

Jednym z niezbędnych elementów umożliwiających efektywne zarządzanie Programem jest system monitorowania Programu.

7. OSZACOWANIE MOŻLIWOŚCI I ZAGROŻEŃ FINANSOWANIA PROGRAMU

Analiza ekonomiczno – finansowa budżetu powiatu jest nieodłączną częścią Programu Ochrony Środowiska, gdyż możliwości finansowania zadań infrastrukturalnych z budżetów powiatów są ograniczone, a zadania inwestycyjne, które stoją przed samorządami są bardzo duże. Stan środowiska przyrodniczego w Polsce ulega jednak stopniowej poprawie dzięki wzrostowi nakładów inwestycyjnych na jego ochronę. Przeznaczenie środków w budżecie na daną inwestycję jest bardzo ważnym elementem planowania, gdyż samorząd finansuje różne sfery życia społeczności lokalnej. Mając świadomość znaczenia planowanych inwestycji dla poprawy stanu środowiska naturalnego stwierdza się, że wielkość projektowanych zamierzeń daleko wykracza poza możliwości finansowe, stąd też realizacja wnioskowanych zadań jest możliwa wyłącznie przy wspomaganii ich wykonywania ze źródeł zewnętrznych.

Dla powiatu dostępnymi sposobami finansowania inwestycji są:

- środki własne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych.

Osiągane przez Polskę coraz lepsze wyniki w ochronie środowiska są w dużej mierze efektem funkcjonującego systemu finansowania przedsięwzięć proekologicznych. Podstawę tego systemu stanowią przede wszystkim instytucjonalne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

W perspektywie naszego członkostwa w Unii Europejskiej podstawowe znaczenie nabierają programy i fundusze pomocowe przygotowujące Polskę do wykorzystania funduszy strukturalnych. Fundacje i programy pomocowe udzielają bezzwrotnej pomocy finansowej w różnych formach. Są to między innymi: pomoc finansowa na zadania inwestycyjne lub projekty, pomoc konsultingowa oraz pomoc szkoleniowa.

W zakresie ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i rozwoju wsi funkcjonują m.in.: takie organizacje i fundusze jak:

- ↪ ISPA – Fundusz pomocy bezzwrotnej, będący przygotowaniem do funduszy strukturalnych, przeznaczony na finansowanie dużych projektów w zakresie sieci transportowych oraz ochrony środowiska,
- ↪ NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – największa instytucja finansująca przedsięwzięcia ochrony środowiska o zasięgu ponadregionalnym i ogólnokrajowym w Polsce,
- ↪ WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – dofinansowuje zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej z uwzględnieniem celów określonych w ustawie z dnia 27.04.2001 roku. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62 poz. 627 z 2001r.), Polityce Ekologicznej Państwa,
- ↪ GLOBAL ENVIRONMENTAL FACILITY – światowa organizacja o charakterze kapitałowego funduszu celowego na rzecz ochrony środowiska,

- ↪ PROGRAM WWF DLA POLSKI – krajowe przedstawicielstwo międzynarodowej organizacji World Wild Fund,
- ↪ NARODOWA FUNDACJA OCHRONY ŚRODOWISKA - fundacja zajmująca się opracowywaniem ekspertyz w zakresie ochrony środowiska oraz edukacją ekologiczną,
- ↪ FUNDACJA PARTNERSTWO DLA ŚRODOWISKA – Fundacja promuje działania na rzecz ekorozwoju,
- ↪ REGIONALNE CENTRUM EKOLOGICZNE NA EUROPE ŚRODKOWĄ WSCHODNIĄ – wspomaga swobodną wymianę informacji oraz udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony środowiska,
- ↪ PROGRAM PHARE – największy z programów przedakcesyjnych, wspierający rozwój regionalny,
- ↪ SAPARD – program przedakcesyjny Unii Europejskiej przeznaczony na rozwój terenów wiejskich.

Dostępne na rynku formy finansowania inwestycji ekologicznych dzieli się na:

- kredyty, pożyczki, obligacje, leasing,
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach,
- dotacje.

W polityce finansowej wielu gmin i powiatów zauważa się dużą ostrożność budżetową, wyrażającą się niewykorzystaniem możliwości realizacji zadań ze źródeł zewnętrznych. Rachunek ekonomiczny wykazuje jednak, iż w naszych warunkach efektywność prowadzenia inwestycji wymaga nie tylko zaangażowania wysokich środków własnych, ale także aktywnej polityki pozyskiwania alternatywnych źródeł finansowania.

8. ZESTAWIENIE WYTYCZNYCH DLA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

8.1. Wytyczne ogólne

Gminne programy ochrony środowiska powinny zostać sporządzone na podstawie gruntownej znajomości aktualnego stanu środowiska w gminie. Podobnie jak polityka ekologiczna państwa muszą one określać przede wszystkim:

- cele polityki ekologicznej na terenie gminy,
- wybrane priorytety ekologiczne wraz z uzasadnieniem ich wyboru,
- rodzaj i harmonogram działań ekologicznych, których podejmuje się dana gmina,
- środki niezbędne do osiągnięcia założonych celów, w tym mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe.

Zaplanowane cele, priorytety, działania (zadania) i środki muszą zostać zdefiniowane dla każdego z obszarów ochrony środowiska, którymi zajmuje się dana gmina, a więc:

- gospodarowania odpadami,
- stosunków wodnych i jakości wód,
- jakości powietrza,
- ochrony gleb,
- ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Częścią gminnego programu ochrony środowiska musi być stosowny plan gospodarki odpadami. Plan ten powinien określać:

- aktualny stan gospodarki odpadami w gminie,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Plan gospodarki odpadami powinien przede wszystkim wskazywać na:

- rodzaj, ilość, źródło pochodzenia odpadów, które mają być poddane procesom odzysku lub unieszkodliwiania,
- rozmieszczenie istniejących instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, wraz z wykazem podmiotów prowadzących działalność w tym zakresie,
- działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz prawidłowego postępowania z nimi, w tym ograniczenia ilości odpadów ulegających biodegradacji zawartych w odpadach komunalnych kierowanych na składowiska,
- projektowany system gospodarowania odpadami.

Gminny program gospodarki odpadami powinien określać również:

- rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć,
- harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródła.

8.2. Wytyczne dla gminnych programów ochrony środowiska w powiecie kłobuckim

Szczegółowe wytyczne w zakresie ochrony środowiska dla gmin zostały przedstawione w Załączniku 1 niniejszego opracowania, gdzie zostały pogrupowane według przyjętych celów powiatowych:

- I. Utrzymanie dobrej jakości powietrza**
- II. Poprawa bilansu hydrologicznego**
- III. Poprawa jakości wód powierzchniowych**
- IV. Minimalizacja zagrożeń dla jakości wód podziemnych**
- V. Zachowanie naturalnej rzeźby terenu i likwidacja powstałych szkód**
- VI. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i surowców mineralnych**
- VII. Zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej**
- VIII. Zachowanie dobrego klimatu akustycznego i utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych**
- IX. Bezpieczeństwo ekologiczne (powodzie, pożary, zagrożenia chemiczne)**
- X. Edukacja ekologiczna i promocja walorów przyrodniczych powiatu**

Szczegółowe wytyczne gminne były ponadto konsultowane z przedstawicielami gmin powiatu a uzgodnienia powyższe przedstawiono w Załączniku 2 niniejszego opracowania.

9. MONITORING REALIZACJI CELÓW ŚRODOWISKOWYCH POWIATU

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w powiecie. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w powiecie poprzez regularne ocenianie stopnia jego realizacji w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem. Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na wskazane działania budżetu. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności.

Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych,
- wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych,
- wielkość lesistości powierzchni lasów na 1 mieszkańca,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- powierzchnia terenów zdegradowanych,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i różnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w powiecie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Powiatu Kłobuckiego niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy starostwem i gminami, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań (w tym w szczególności zadań gmin). Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

10. WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Starostwo Powiatowe w Kłobucku

- [1] Strategia rozwoju powiatu kłobuckiego, dokument przyjęty na XIII Sesji Rady Powiatu w Kłobucku, 28.08.2000r.
- [2] Koncepcja kompleksowej gospodarki odpadami komunalnymi w gminach północnej części województwa Śląskiego, Katowice, 1999r.

Urząd Miasta i Gminy Kłobuck

- [3] Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Kłobuck, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Częstochowie, Częstochowa 1992r., zatwierdzony w dniu 16.06.92r. uchwałą 20/IV/92 Rady Miejskiej w Kłobucku, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym województwa częstochowskiego nr 16/92 poz.76.z dnia 01.08.1992r.
- [4] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kłobuck – Tom I 1998r.
- [5] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kłobuck – Tom II (Ustalenia), 1999r.
- [6] Studium rozwiązania gospodarki ściekowej na obszarze działania Związku Komunalnego Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie, materiały dotyczące gminy Kłobuck
- [7] Ocena stanu ekologicznego rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa częstochowskiego, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy, 1995r.
- [8] Koncepcja kompleksowej gospodarki odpadami komunalnymi w gminach północnej części województwa śląskiego, wersja robocza, Katowice, 1999r.
- [9] Rezerwy przyrody ziemi częstochowskiej, Janusz Hereźniak, Częstochowa 2002r. Rzeki i potoki województwa śląskiego – Podział administracyjny i hydrograficzny, Hydroprojekt Warszawa Sp. z o.o.

Urząd Miasta i Gminy Krzepice

- [10] Plan przestrzenny zagospodarowania miasta i gminy Krzepice w województwie częstochowskim, zatwierdzony Uchwałą nr 93/XXII/88 Rady Narodowej Miasta i Gminy Krzepice z dnia 29 stycznia 1988r.
- [11] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Krzepice – Środowisko przyrodnicze, październik 1999r.-wrzesień 2000r.
- [12] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Krzepice – Tekst studium, zatwierdzony uchwałą nr 84/VIII/2000 z dnia 19 grudnia 2000r. przez Radę Miejską w Krzepicach
- [13] Strategia rozwoju miasta i gminy Krzepice, marzec 1998r., uchwałą nr 36/IV Rady Miejskiej w Krzepicach z dnia 3 czerwca 1998r.
- [14] Program Ochrony Środowiska z uwzględnieniem Planu Gospodarki Odpadami dla Miasta i Gminy Krzepice, Politechnika Częstochowska Instytut Inżynierii Środowiska, 2003r.
- [15] Budżet miasta i gminy na rok 2003 – układ wykonawczy (załącznik do rozporządzenia nr 0152/3/03 Burmistrza Miasta Krzepice z dnia 20 stycznia 2003r.
- [16] Projekt budowlany kanalizacji sanitarnej z przykanalikami w Krzepicach w ulicach: Kościuszki, Polna, Magreta, Dzielna, Kazimierza Wielkiego, Ogrodowa oraz Osiedle Sławackiego, P.P.H.U. SANGAZ, Częstochowa, 2002r.
- [17] Dokumentacja projektowo – kosztorysowa kanalizacji sanitarnej z przykanalikami i pompowniami ścieków w Krzepicach ul. Kuźniczka, WIDUCH Hydrolemna S.A., Kielce, 2002r.

Urząd Gminy Lipie

- [18] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Lipie – Synteza uwarunkowań, lipiec 2000r.
- [19] Strategia rozwoju gminy Lipie, luty 2001r.
- [20] Budżet gminy na 2003r. zatwierdzony uchwałą nr III/17/2002 przez Radę Gminy Lipie z dnia 30grudnia 2002r.
- [21] Koncepcja techniczna gospodarki ściekowej gminy Lipie, P.P.H.U. BIREX S.C., Częstochowa, 1999r.

- [22] Wniosek o dofinansowanie ze środków WFOŚiGW w Katowicach realizacji zadania inwestycyjnego – Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej we wsi Lipie etap I, Lipie, 2002r.

Urząd Gminy Miedźno

- [23] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miedźno, zatwierdzone uchwałą Rady Gminnej Miedźno nr 25/VII/99 z dnia 30.06.1999r.
- [24] Strategia rozwoju Gminy Miedźno, Centrum Doradztwa Strategicznego, Kraków
- [25] Profil społeczno – gospodarczy Gminy Miedźno, Centrum Doradztwa Strategicznego, Kraków, 2002r.
- [26] Program ochrony środowiska z uwzględnieniem Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Miedźno, Politechnika Częstochowska Instytut Inżynierii Środowiska, 2003r.
- [27] Koncepcja skanalizowania wraz z budową oczyszczalni ścieków gminy Miedźno
- [28] Studium wykonalności projektu pn. „Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Miedźno i Wapiennik”, GIG, Katowice, 2002r.

Urząd Gminy Opatów

- [29] Plan przestrzennego zagospodarowania gminy Opatów w województwie częstochowskim, zatwierdzone Uchwałą nr 77/XVIII/87 Gminnej Rady Narodowej w Opatowie z dnia 29.06.1987r.
- [30] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opatów – Kierunki zagospodarowania przestrzennego, Uwarunkowania rozwoju, Diagnoza stanu istniejącego, marzec 1999r.

Urząd Gminy Panki

- [31] Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Panki, zatwierdzone Uchwałą nr 30/XIII/90 Gminnej Rady Narodowej w Pankach z dnia 19.01.1990r.
- [32] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Panki, 2002r.
- [33] Budżet gminy na 2003r. zatwierdzone uchwałą nr III/23/2002 przez Radę Gminy Panki z dnia 30grudnia 2002r.
- [34] Operat wodnoprawny na odprowadzenie ścieków z instalacji oczyszczalni w Pankach dla wsi Panki i Przystajń do rzeki Pankówki, Pracownia Projektowa Budownictwa Komunalnego PROKOM, Warszawa, 2002r.
- [35] Informacja o odpadach innych niż niebezpieczne powstających w wyniku eksploatacji oczyszczalni ścieków w Pankach oraz o sposobie gospodarowania tymi odpadami przez związek Międzygminny Panki – Przystajń ds. Ochrony Wód – Określenie miejsca i sposobu magazynowania odpadów, 2002r.
- [36] Studium wykonalności projektu pt. „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Panki – zadanie II”, GIG, Katowice, 2002r.

Urząd Gminy Popów

- [37] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Popów, 2001r., zatwierdzone Uchwałą nr 132/XX/97 przez Radę Gminy popów z dnia 24 kwietnia 1997r.
- [38] Strategia rozwoju gminy Popów
- [39] Budżet gminy na 2003r.

Urząd Gminy Przystajń

- [40] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Przystajń, 2001r., zatwierdzone Uchwałą nr XXXII/3/2001 Rady Gminy Przystajń z dnia 21 września 2001r.,
- [41] Strategia rozwoju gminy Przystajń – Diagnoza strategiczna, Przystajń, 2000r.
- [42] Program skanalizowania dla gminy Przystajń, Opole, 2000r.
- [43] Budżet gminy dla gminy, zatwierdzone Uchwałą nr III/26/02 przez Radę Gminy Przystajń z dnia 30 grudnia 2002r.

Urząd Gminy Wręczyca Wielka

- [44] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wręczyca Wielka, 2001r.,
- [45] Strategia rozwoju gminy Wręczyca Wielka, Biuro Marketingu i Consultingu "Uniconsulting" S.C., 1999r.
- [46] Program Ochrony Środowiska z uwzględnieniem Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Wręczyca Wielka, Politechnika Częstochowska, Instytut Inżynierii Środowiska, 2003r.
- [47] Budżet gminy na 2003r.

STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Program ochrony środowiska dla powiatu kłobuckiego został sporządzony w sposób zgodny z zaleceniami II Polityki ekologicznej Państwa, zapisami ustawy Prawo Ochrony Środowiska, wytycznymi rządowymi dotyczącymi zawartości programów ochrony środowiska oraz wszystkimi zapisami dotyczącymi powiatu kłobuckiego zawartymi w Programie Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego.

Program zawiera diagnozę stanu środowiska i tendencje jego przekształceń w powiecie kłobuckim, cele ekologiczne do osiągnięcia w perspektywie 8-letniej, priorytetowe kierunki działań dla okresu 8- i 4-letniego, a także szczegółowe zestawienia zadań do realizacji w perspektywie 4-letniej.

W programie uwzględniono wszystkie aspekty ochrony środowiska i zrównoważonego użytkowania jego zasobów – od edukacji ekologicznej, poprzez ochronę gleb aż po problematykę bezpieczeństwa ekologicznego. Jednakże uwarunkowania regionalne i lokalne powodują, że najistotniejsze zadania do rozwiązania w najbliższych latach koncentrują się głównie wokół:

- poprawy bilansu hydrologicznego,
- ochrony gleb i przestrzeni przyrodniczej w warunkach gospodarki rolnej,
- rozwiązania problemów gospodarki ściekowej.

Zadaniami, których rozwiązywanie w najbliższych latach może stać się przedmiotem troski mieszkańców powiatu, są także, między innymi:

- walka z hałasem komunikacyjnym,
- poprawa bezpieczeństwa ekologicznego,
- podniesienie poziomu świadomości ekologicznej lokalnych społeczności.

Wiele spośród zadań zawartych w programie wynika bezpośrednio z zapisów zawartych w Strategii rozwoju powiatu kłobuckiego na lata 2000 – 2010 oraz dokumentach poszczególnych gmin powiatu kłobuckiego. Uwzględniono także programy ogólnokrajowe realizowane na terenie powiatu kłobuckiego (np. Program Zwiększania Lesistości Kraju oraz Program rolno-środowiskowy).

Zasadniczym zadaniem programu jest określenie zakresu zadań przewidzianych do realizacji na terenie powiatu, nadających się do finansowania ze środków zewnętrznych. Uwzględniono szeroki zakres zadań związanych z ochroną środowiska, za realizację których odpowiedzialne są władze powiatu (zadania własne). Równocześnie jednak wskazano bardzo wiele konkretnych zadań dla podmiotów szczebla krajowego, wojewódzkiego, powiatowego i gminnego, aż po konkretne podmioty gospodarcze mimo, że realizacja tych zadań nie wchodzi w zakres obowiązków samorządu powiatowego (zadania koordynowane).

Program ochrony środowiska dla powiatu kłobuckiego nie jest dokumentem prawa miejscowego, lecz opracowaniem o charakterze operacyjnym przeznaczonym do okresowej aktualizacji (nie rzadziej, niż co 2 lata). Zakres celów, priorytetów i zadań dobrano w taki sposób, by z jednej strony były one zbieżne z zapisami przyjętymi w programie wojewódzkim, z drugiej jednak strony – umożliwiały asymilację zewnętrznych środków finansowych w zakresie szerszym niż wynikające z aktualnych możliwości budżetowych powiatu.